

LAUREA

MIEHET TULILLA

Lyömätön Linja Espoossa

APUA VÄKIVALLAN KATKAISUUN

Hangaslahti, Helena

Paavola, Jouni

2010 Laurea Otaniemi

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Otaniemi

MIEHET TULILLA
Lyömätön Linja Espoossa
Apua väkivallan katkaisuun

Helena Hangaslahti
Jouni Paavola
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2010

Helena Hangaslahti
Jouni Paavola

Miehet tulilla
Lyömätön Linja Espoossa - apua väkivallan katkaisuun

Vuosi 2010 Sivumäärä 47

Olemme tehneet opinnäytetyönämme opaskansion Lyömätön Linja Espoon toimintaan kuuluvasta Väkivallan katkaisu -ohjelmasta. "Miehet tulilla - Lyömätön Linja Espoossa - apua väkivallan katkaisuun" -opaskansio on tuotettu Lyömätön Linja Espoon käyttöön.

Opaskansion kohderyhmään kuuluvat sosiaali- ja terveystieteiden eri toimijat ja erityisesti Lyömätön Linja Espoon yhteistyötahot. Opaskansion tarkoituksena on antaa lukijoille lisää tietoa Lyömätön Linja Espoon toteuttamasta miesten väkivaltatyöstä ja siitä, miten toimia kun he kohtaavat työssään mahdollisesti lähisuhdeväkivallan kohteeksi joutuneen tai väkivaltaa tehneen henkilön.

Valitsimme aiheen, koska halusimme lisätä tietämystämme sukupuolittuneesta väkivallasta ja miesten väkivaltatyöstä sekä tuottaa jotain konkreettista ja käytännön työtä palvelevaa. Miehet tulilla -opaskansio on tehty Lyömätön Linja Espoon toimeksiannon pohjalta, ja näin ollen se on suunniteltu ja toteutettu tiiviissä yhteistyössä Lyömätön Linja Espoon kanssa. Olemme keskustelleet yhteyshenkilöinäme toimineiden Lyömätön Linja Espoon työntekijöiden kanssa opaskansioon toivottavasta sisällöstä ja käyttäneet julkaistujen lähteiden lisäksi yhdistyksen omia materiaaleja. Lisäksi olemme haastatelleet vertaistukiryhmän ohjaajia ja Lyömätön Linja Espoon työntekijöitä perehtyäksemme toimintaan perusteellisemmin.

Opaskansiota arvioitiin esiarviointitilaisuudessa, johon oli kutsuttu opaskansion kohderyhmään kuuluvia tahoja. Opaskansion arviointi on koottu Espoon sosiaali- ja kriisipäivystyksen edustajan ja Lyömätön Linja Espoon yhteyshenkilöiden antaman palautteen sekä oman arviomme pohjalta. Yhteistyötä olemme arvioineet sekä omasta että Lyömätön Linja Espoon näkökulmasta. Omassa arvioinnissamme ja pohdinnassamme reflektioimme opinnäytetyöprosessin aikana tapahtunutta omaa ammatillista kasvuaamme oppimistavoitteiden näkökulmasta.

Opaskansioon oltiin tyytyväisiä ja se oli osittain otettu käyttöön Lyömätön Linja Espoon luentomateriaaliksi jo ennen tämän opinnäytetyön valmistumista. Sekä opaskansion ulkoasu, sisältö että aiheen rajausta olivat arvioiden mukaan onnistuneita.

Asiasanat: perhe- ja lähisuhdeväkivalta, miesten väkivaltatyö, vertaistuki

Helena Hangaslahti
Jouni Paavola

Men by the fire
Lyömätön Linja Espoossa - help stopping domestic violence

Year	2010	Pages	47
------	------	-------	----

As our thesis we wrote a guide called "Men by the fire - Lyömätön Linja Espoossa - help stopping domestic violence". The guide is about a program called Väkivallan katkaisu (stopping violence) of Lyömätön Linja Espoossa (unbattered family members in Espoo). The guide is produced for Lyömätön Linja Espoossa.

The target group of the guide includes professionals working in social and health care, and in particular those who work in co-operation with Lyömätön Linja Espoo. The purpose of the guide is to give information on the work against male domestic violence that Lyömätön Linja Espoo is carrying out and on how to act when the professionals face a possible victim of domestic violence or a person who has possibly committed violence.

We chose this topic because we wanted to increase our awareness of gender-based violence and work against male violence. We also wanted to produce something practical and useful. The guide was written as a result of a commission by Lyömätön Linja Espoo, so it has been planned and carried out in a co-operation with them. We have discussed with contact persons in Lyömätön Linja Espoo about the content in the guide and used their own materials in addition to the published reference material. We have also interviewed the employees in Lyömätön Linja Espoo.

The guide was evaluated in a meeting, where people in the target group were invited. The evaluation of the guide is based on the feedback given by a social worker of Espoon sosiaali- ja kriisipäivystys (Social and crisis help emergency duty of Espoo) and Lyömätön Linja Espoo's contact people and our own assessment. We have evaluated the co-operation both from our point of view and from Lyömätön Linja Espoo's perspective. In our own evaluation and discussion we reflect our own professional growth during the thesis process from the point of view of learning objectives.

People in Lyömätön Linja Espoossa were satisfied with the guide, and it was already taken to use in Lyömätön Linja Espoo as lecture material before this thesis was ready. They thought that the layout, content and the limiting of the subject of the guide were successful.

Key words: domestic and intimate violence, work against male violence, peer support

Sisällys

1	Johdanto	<u>6</u>
2	Opinnäytetyön tausta	<u>7</u>
3	Opinnäytetyön teoreettiset ja käsitteelliset lähtökohdat	<u>8</u>
3.1	Perhe- ja lähisuhdeväkivalta	<u>8</u>
3.1.1	Perhe- ja lähisuhdeväkivallan määrittelyä	<u>8</u>
3.1.2	Perhe- ja lähisuhdeväkivalta ilmiönä	<u>10</u>
3.1.3	Perhe- ja lähisuhdeväkivalta ja lainsäädäntö	<u>12</u>
3.2	Vertaistuki	<u>12</u>
3.3	Miesten väkivaltatyö Suomessa	<u>13</u>
4	Opinnäytetyöprosessin kuvaus	<u>14</u>
4.1	Ideasta suunnitelmaksi	<u>14</u>
4.2	Tiedonhaku- ja aineistonkeruumenetelmät	<u>15</u>
4.2.1	Tutustuminen Lyömätön Linja Espooseen	<u>15</u>
4.2.2	Teemahaastattelu	<u>16</u>
4.2.3	Kirjallisuus	<u>17</u>
4.3	Opaskansion työstäminen	<u>18</u>
4.4	Lyömätön Linja Espoon yhteistyötahojen näkökulman huomioiminen	<u>20</u>
4.5	Raportin kokoaminen	<u>21</u>
5	Arviointi	<u>22</u>
5.1	Opaskansion arviointi	<u>22</u>
5.2	Yhteistyön arviointi	<u>24</u>
5.3	Opinnäytetyöprosessin arviointi	<u>26</u>
5.4	Oppimistavoitteiden arviointi	<u>27</u>
6	Pohdinta	<u>27</u>
	Liitteet	<u>32</u>
	Liite 1 Tutkimuslupa	<u>32</u>
	Liite 2 Arviointirunko	<u>33</u>
	Liite 3 Miehet tulilla -opaskansio	<u>Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.</u>

1 Johdanto

Perhe- ja lähisuhdeväkivalta on yhteiskunnassamme vaiettu ongelma. Perheen sisäisiin asioihin puuttuminen saatetaan kokea tungettelevana ja siksi vaikeana, erityisesti jos väkivallan uhri on haluton hakemaan apua. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset ovat avainasemassa väkivallan tunnistamisen ja siihen puuttumisen suhteen, sillä he saattavat kohdata mahdollisia väkivallan tekijöitä tai uhreja asiakas- tai potilastyössä missä tahansa sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä. Lähisuhdeväkivaltaan puututaan kuitenkin usein liian harvoin ja liian myöhään.

Lyömätön Linja Espoossa (jatkossa myös Lyömätön Linja Espoo) -toiminta on suunnattu miehille, jotka ovat käyttäneet tai pelkäävät käyttävänsä lähisuhdeväkivaltaa. Asiakkaat tulevat mukaan toimintaan ottamalla yhteyttä Lyömätön Linja Espooseen puhelimitse, joko omaaloitteisesti tai esimerkiksi poliisin, lastensuojeluviranomaisten tai perheneuvolan työntekijöiden ohjamina. Lähisuhdeväkivaltatilanne on usein kriisi koko perheelle, ja siksi yhteistyö myös muiden läheisten toimijoiden kanssa korostuu.

Opinnäytetyömme aiheena oli tuottaa sosiaali- ja terveysalan toimijoiden käyttöön soveltuva opaskansio, jossa kuvataan Lyömätön Linja Espoon Väkivallan katkaisu -ohjelman tavoitteita ja toimintaa. Erityisesti paneuduimme kuvaamaan Lyömätön Linja Espoon vertaistukiryhmätoimintaa. Kansio tuotettiin Lyömätön Linja Espoon dokumenttien, alan ammattikirjallisuuden sekä Lyömätön Linja Espoon työntekijöiden konsultaatiokeskustelujen avulla.

Opinnäytetyöraportissamme perehdymme lyhyesti perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan, vertaistukseen sekä miesten väkivaltatyöhön. Opinnäytetyömme liittyy Otaniemen Laurea-ammattikorkeakoulun Voimaannuttavan työn linjan Kriiseistä selviytyminen -hankkeeseen.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tehdä tunnetummaksi Lyömätön Linja Espoon toimintaa sekä lisätä miesten väkivaltatyön näkyvyyttä Suomessa. Tarkoituksena on lisätä alan toimijoiden tietoisuutta Lyömätön Linja Espoon toiminnasta sekä luoda edellytyksiä aiempaa sujuvammalle yhteistyölle Lyömätön Linja Espoon ja muiden toimijoiden välille.

2 Opinnäytetyön tausta

Lyömätön Linja Espoossa on kolmannen sektorin toimija, jonka toiminnan pääasiallisia rahoittajia ovat Espoon kaupunki sekä Raha-automaattiyhdistys. Yhdistys on perustettu vuonna 1993, ja toiminnan perustana ovat Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan väkivaltajaoston mietinnössä (1991) esitetyt ehdotukset. Taustayhteisö on Naisten apu Espoossa ry. Lyömätön Linja Espoossa toteuttaa Ensi- ja Turvakotien Liiton miestyötä, jota tehdään myös muissa kunnissa. (Espoon turvakoti 2009; Lyömätön linja Espoossa 2009c.)

Lyömätön Linja Espoossa toteuttaa Espoossa miesten väkivaltatyötä. Osa toimintaa on RAY:n ja Espoon kaupungin rahoittama projekti Miehen linja, joka toteuttaa väkivaltatyötä maahanmuuttajamiesten parissa. Väkivaltatyöllä tarkoitetaan työskentelyä sellaisten miesten kanssa, jotka ovat käyttäneet tai pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa parisuhteessaan tai perheessään. Tavoitteena on lähisuhdeväkivallan katkaiseminen ja ennaltaehkäiseminen. Toiminnan lähtökohtana on vallankäyttöä korostava lähestymistapa, jolle ominaista on korostaa väkivallan tekijän omaa vastuuta teoistaan. Väkivalta nähdään ensisijaisesti rikoksena, jota ei voi oikeuttaa millään tavalla. Vaikka itse toiminta on suunnattu miehille, pyritään myös muut perheenjäsenet ohjaamaan asianmukaisen tuen piiriin Lyömätön Linja Espoon yhteistyöverkoston kautta. Tavoitteena on siis paitsi auttaa miestä, auttaa myös hänen perhettään ja täten parantaa kaikkien perheenjäsenten turvallisuutta. (Espoon turvakoti 2009; Keisala 2006, 1-3, 11; Lyömätön Linja Espoossa 2010; Lyömätön Linja Espoossa 2009b; Nyqvist & Säävälä 2006, 40-41.)

Keskeinen osa toimintaa on väkivaltaisesti käyttäytyneille miehille suunnattu Väkivallan katkaisu- ohjelma, joka koostuu yksilötapaamisista ja ryhmätoiminnasta. Väkivallan katkaisu-ohjelman tavoitteena on saada mies *ottamaan vastuun* omasta toiminnastaan. Tällöin mies ymmärtää tekonsa vaarallisuuden, tiedostaa sen psykologiset vaikutukset, katu tekoaan ja pyrkii aktiivisesti lopettamaan väkivallan. Yksilökeskustelujen ja vertaistukiryhmän avulla autetaan miestä löytämään valmiuksia oman käytöksensä muuttamiseen. Lisäksi pyritään muuttamaan miehen asenteita siten, että hän oppii suhtautumaan kunnioittavasti ja tasavertaisesti muihin perheenjäseniin. (Keisala 2006, 1-3, 7, 11; Espoon turvakoti 2009.)

Opinnäytetyönämme tuotimme opaskansion, jossa kuvataan Lyömätön Linja Espoon Väkivallan katkaisu -ohjelmaa, painottaen Vetury-vertaistukiryhmätoimintaa. Opaskansiosta alan toimijat (esimerkiksi perheneuvola, lastensuojelu, sosiaali- ja kriisipäivystys, turvakoti, psykiatrian poliklinikat) voivat saada lisää tietoa Lyömätön Linja Espoon toiminnasta, erityisesti vertaistukiryhmätoiminnasta. Lisäksi opaskansiota voidaan hyödyntää opetustarkoituksessa esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakouluissa.

Opinnäytetyömme tavoitteita ovat:

- Tuottaa opaskansio, joka antaa sosiaali- ja terveysalan toimijoille tietoa Lyömätön Linja Espoon toiminnasta
- Kuvata opaskansiossa Espoon Lyömättömän Linjan Väkivallan katkaisu- ohjelmaa
- Kuvata vertaistukiryhmätoiminnan roolia Väkivallan katkaisu- ohjelmassa

Opinnäytetyömme kautta kasvatamme tietämystämme miesten väkivaltatyöstä ja ei-diagnosoivista varhaisen puuttumisen keinoista. Perehdymme myös lähisuhdeväkivaltaan yhteiskunnallisena ja yksilötasolla koettuna ilmiönä. Lähisuhdeväkivalta on aina kriisi sekä tekijälle että uhrille, ja täten lähisuhdeväkivaltaan ja väkivaltatyöhön perehtyminen lisää valmiuksiamme toimia mielenterveyshoitotyön ammattilaisina.

Lähisuhdeväkivaltaan ja väkivaltatyöhön perehtyminen tukee ammatillista kasvuamme sairaanhoitajiksi, sillä sosiaali- ja terveysalan työntekijät ovat avainasemassa perhe- ja lähisuhdeväkivallan tunnistamisen ja sen katkaisemisen suhteen. Lähisuhdeväkivallan tekijät ja uhrin eivät itse ole välttämättä halukkaita kertomaan kokemuksistaan avoimesti tai hakeutumaan avun piiriin. Siksi on tärkeää, että sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöllä on uskallusta kysyä lähisuhdeväkivallasta asiakkaalta suoraan. Vaikka asia on arkaluontoinen ja siihen puuttuminen saattaa tuntua kiusalliselta ja tungettelevalta, tulee terveydenhuollon ammattihenkilön ymmärtää, että lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen on yhtä lailla hänen kuin muidenkin viranomaisten vastuulla. Sairaanhoitajalla tulee olla valmius puuttua lähisuhdeväkivaltaan ja ohjata asianomaiset avun piiriin tai ainakin sellaisen tahon puoleen, joka osaa ohjata heidät oikeaan paikkaan.

Opinnäytetyöprosessissamme kehitämme osaamistamme yhteistyötaitojen, työparityöskentelyn, reflektio-osaamisen ja menetelmäosaamisen (kuten esimerkiksi tiedonhaku, teemahaastattelut, teoriasta käytännön toteutukseen) osalta.

3 Opinnäytetyön teoreettiset ja käsitteelliset lähtökohdat

3.1 Perhe- ja lähisuhdeväkivalta

3.1.1 Perhe- ja lähisuhdeväkivallan määrittelyä

Nykyään väkivaltatyössä melko yleisesti käytetty termi *perhe- ja lähisuhdeväkivalta* käsittää parisuhteessa, perheessä tai muissa läheisissä ihmissuhteissa tapahtuvan fyysisen tai henkisen väkivallan. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta on käsitteenä laajempi kuin *perheväkivalta*, joka viittaa perheen sisäiseen väkivaltaan. Lähisuhdeväkivallan yleisin muoto on kumppaneiden tai

puolisojen välinen *parisuhdeväkivalta*. Yleiskielessä väkivallalla viitataan useimmiten fyysiseen väkivaltaan eli aggressiivisiin tekoihin, ja aggressiolla väkivaltaisiin tunteisiin tai ajatuksiin. Ojuri (2006) mukaan väkivalta käsittää sellaisen fyysisen tai henkisen voimankäytön, jolla pyritään tarkoituksellisesti tuottamaan vahinkoa tai jonka väkivallan kohteena oleva henkilö kokee loukkaavan oikeuksiaan tai vahingoittavan fyysistä tai henkistä hyvinvointiaan. Väkivallaksi voidaan kutsua tekoa, jonka viranomainen tai muu ulkopuolinen taho on tunnistanut väkivallaksi. (Lyömätön Linja Espoossa 2009a; Nyqvist, Salonen & Säävälä 2006, 17; Ojuri 2006, 16-17; Ruohonen 2006, 9.)

Väkivalta voi ilmetä usealla eri tavalla. On tärkeää tunnistaa väkivallan eri muodot, jotta väkivallan tekijää ja uhria pystytään auttamaan. Yleensä auttamistyö aloitetaan väkivallan olemuksen perusteellisella kartoittamisella. Väkivalta voidaan karkeasti jaotella henkiseen ja fyysiseen väkivaltaan. Näitä on lisäksi jaoteltu eri osa-alueisiin. Eri tutkijat ovat luoneet useita erilaisia malleja väkivallan muotojen luokitteluun. (Nyqvist, Salonen & Säävälä 2006, 17-19; Ojuri 2006, 16-18.)

Fyysistä väkivaltaa on esimerkiksi lyöminen, potkiminen tai kuristaminen. Fyysinen väkivalta saattaa aiheuttaa näkyviä jälkiä kuten ruhjeita tai mustelmia. Tällöin fyysinen väkivalta on muita väkivallan muotoja helpommin tunnistettavissa. (Ojuri 2006, 17.)

Henkistä väkivaltaa voi olla esimerkiksi:

- eristäminen eli naisen sosiaalisen elämän kontrollointi ja rajoittaminen
- pelottelu esimerkiksi huutamalla, rikkomalla tavaroita tai käyttämällä eleitä ja ilmeitä
- miehen etuoikeuksien käyttäminen, eli naisen kohtelemineen alempiarvoisena ja naisen jättäminen ulkopuolelle päätöksenteosta
- uhkailu, eli henkisellä tai fyysisellä väkivallalla pelottelu, itsemurhalla uhkailu, lasten viemisellä tai viranomaisilla uhkailu
- lapsien käyttäminen väkivallan välineenä, esimerkiksi lapsien vahingoittamisella uhkailu, lapsien manipulointi, lapsien käyttäminen välikappaleena kielteisten viestien välittämiseen tai kumppanin syyllistämiseen, tapaamisoikeuksien väärinkäyttö
- taloudellinen väkivalta esimerkiksi naisen työnteon estämisen tai rahankäytön kontrolloinnin kautta
- verbaalinen alistaminen, esimerkiksi mitätöinti, nimittely, julkinen nolaaminen
- hellyyden ja väkivallan vuorottelu

Henkinen ja fyysinen väkivalta liittyvät aina toisiinsa. (Nyqvist ym. 2006, 18-19; Ojuri 2006, 17-18.)

Henkisen ja fyysisen väkivallan lisäksi omana alueenaan voidaan nähdä seksuaalinen väkivalta,

jossa on kysymys sekä henkisestä että fyysisestä väkivallasta. Seksuaalista väkivaltaa ovat esimerkiksi raiskaaminen, vastentahtoisin seksuaalisiin tekoihin pakottaminen, intiimien kehonsien pahoinpitely ja seksiobjektina käyttäminen. (Nyqvist ym. 2006, 18-19; Ojuri 2006, 17-18.)

3.1.2 Perhe- ja lähisuhdeväkivalta ilmiönä

Tilastojen sekä väkivaltatyössä saatujen kokemusten valossa lähisuhdeväkivalta vaikuttaa sukupuolittuneelta ongelmalta. Tekijät ovat useimmiten miehiä ja lähisuhdeväkivalta kohdistuu useimmiten naisiin ja lapsiin. Turvakotien asiakaskunnasta tehdyt tutkimukset sekä eri maissa tehdyt uhritutkimukset tukevat käsitystä, jonka mukaan miesten osuus parisuhdeväkivallan tekijöistä on suurempi kuin naisten. Aiheesta on kuitenkin esitetty myös ristiriitaisia tutkimustuloksia, ja osa tutkijoista onkin sitä mieltä, että sukupuolten välillä ei ole ratkaisevaa eroa väkivaltaisuuden suhteen. (Husso 2003, 16-17; Nyqvist ym. 2006, 22-23.)

Vuosina 1997 - 2005 poliisin tietoon päätyneistä parisuhdeväkivaltatapauksista 89%:ssa tekijä oli mies ja uhri nainen. Suurin osa lähisuhdeväkivaltatapauksista ei kuitenkaan päädy poliisin tietoon: viranomaisilta haetaan apua useimmiten vain silloin, kun pahoinpitely on aiheuttanut vakavia fyysisiä vammoja. Tutkimusten mukaan vain joka kymmenes parisuhdeväkivallan kohteeksi joutunut tekee vakavimmasta pahoinpitelystä ilmoituksen poliisille. Parisuhdeväkivalta on Suomessa varsin yleistä verrattuna esimerkiksi Ruotsiin: suomalaisista naisista 20 % on joutunut joko nykyisen tai entisen kumppaninsa väkivallan tai sillä uhkailun kohteeksi, kun taas Ruotsissa vastaava luku on 11 % naisista. Lisäksi naispuolisten henkirikosten uhrien määrä on suhteutettuna Suomen väkilukuun muita Euroopan maita suurempi. Vuonna 2005 Suomessa kuoli henkirikoksen uhrina yhteensä 35 naista, joista 26 oli kuolemaan johtaneen lähisuhdeväkivallan uhreja. (Husso 2003, 16-17; Kaitue ym. 2007, 24-28; Nyqvist ym. 2006, 22-23.)

Joidenkin tutkimustulosten mukaan miehet syllistyvät naisia useammin vakavaan fyysiseen lähisuhdeväkivaltaan, kun taas parisuhteessa esiintyvä lievempi fyysinen väkivalta olisi yhtä usein miehen kuin naisen tekemää. On kuitenkin katsottu, että miehen naiseen kohdistama lievä väkivalta aiheuttaa vakavampaa henkistä haittaa kuin naisen mieheen kohdistama väkivalta. Tutkimustulosten mukaan naiset traumatisoituvat miehiä herkemmin. Lisäksi nainen on lähes aina parisuhteessa fyysisesti heikompi osapuoli. Tiettyjen tutkimustulosten ja parisuhdeväkivallan uhrien kertomusten perusteella voidaan myös katsoa, että mies ei useimmiten koe naista pelottavana tai vaarallisena, kun taas nainen voi herkemmin kokea miehen olevan sellainen. (Nyqvist ym. 2006, 24-25.)

Lähisuhdeväkivalta on sekä rikoksena että yksilön kokemuksena erityinen, sillä väkivallan tekijä on läheinen ja luotettu ihminen, jonka oletusarvoisesti tulisi olla huolehtiva ja turvall-

nen. Lisäksi tapahtumapaikkana on yleensä uhrin oma koti. Luottamuksen ja perusturvallisuuden menettäminen tekee lähisuhdeväkivallasta erityisen traumatisoivaa verrattuna kodin ulkopuolella tapahtuvaan väkivaltaan. Lähisuhdeväkivalta on useimmiten pitkäkestoinen prosessi, jossa erilaiset väkivallan muodot vaihtelevat. Lähisuhdeväkivalta voi tyypillisesti alkaa lievänä, mutta vähitellen eskaloitua eli pahentua ja muuttua yhä kontrolloivammaksi ja alistavammaksi. Lähisuhdeväkivalta loppuu harvoin itsestään, eikä esimerkiksi parisuhdeväkivalta ja siihen liittyvä väkivallan uhka välttämättä katkea, vaikka parisuhde päättyisikin. (Huhtalo, Kuhanen & Pyykkö 2003, 21; Husso 2003, 13; Kaitue, Noponen & Släen 2007, 21; Nyqvist ym. 2006, 20-21.)

Lähisuhdeväkivalta vahingoittaa merkittävästi ja kokonaisvaltaisesti uhrin hyvinvointia. Fyysiset vammat voivat vaihdella ruhjeista ja murtumista pysyviin vammoihin, kuten näkö- tai kuuloaistin vaurioitumiseen tai esim. veitseniskuista aiheutuneisiin arpiin. Lähisuhdeväkivalta lisää myös esimerkiksi keskenmenon, kohtukuoleman tai sikiöaikaisten vaurioiden riskiä. Eräiden tutkimusten mukaan parisuhdeväkivallan seurauksena loukkaantuneilla naisilla on onnettomuudessa loukkaantuneita useammin useita eri vammoja. Parisuhdeväkivallan uhrille on lisäksi tyypillistä, että vammat sijaitsevat kasvojen, kaulan, rinnan ja vatsan alueella. (Heath 2003, 580-581.)

Fyysisten vammojen lisäksi väkivalta aiheuttaa usein psyykkistä traumatisoitumista. Traumatisoituminen voi ilmetä muun muassa masentuneisuutena, ahdistuneisuutena ja univaikeuksina. Traumatisoitumiseen liittyy usein myös perusteettomia syyllisyyden kokemuksia, häpeää ja eristäytymistä ulkomaailmasta. Perheväkivallan uhriksi joutuneiden naisten itsemurhariski on moninkertainen muihin naisiin verrattuna. Inhimillisen kärsimyksen lisäksi lähisuhdeväkivalta aiheuttaa merkittäviä kustannuksia sosiaali-, terveydenhoito- ja oikeussektorilla. (Husso 2003, 13, 18-20; Kaitue ym. 2007, 22-23; Nyqvist, Salonen & Säävälä 2006, 21.)

Perheessä tapahtuva väkivalta vaikuttaa aina lapseen, vaikka lapsi ei itse olisikaan pahoinpitelyn kohteena. Vanhempien välistä väkivaltaa todistanut lapsi kokee pelkoa ja usein myös syyllisyyttä. Lapsi saattaa oireilla psyykkisesti tai epämääräisin fyysisin oirein. Parisuhdeväkivalta voi myös vaikuttaa vanhempien kykyyn vastata lapsen emotionaalisiin tai muihin tarpeisiin ja täten vahingoittaa lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta. Tutkimustulokset osoittavat, että perheväkivallan todistajaksi joutuminen on haitallista lapsen kehitykselle ja saattaa joidenkin tutkimusten mukaan myötävaikuttaa myöhemmän iän ongelmakäyttäytymiseen, esimerkiksi rikollisuuteen ja väkivaltaisuuteen. (Clever 2001, 275-276; Huhtalo ym. 2003, 21; Kaitue ym. 2007, 24.)

Noin 40 prosenttia perheväkivaltaa käyttävistä miehistä on itse lähtöisin väkivaltaisesta lapsuudenkodista. Myös suuri osa väkivaltaa kokeneista naisista on kokenut vastaavaa jo aiemmin

lapsuudessaan. Vaikka lapsuudenajan väkivaltakokemukset eivät ole ehdoton vaikuttaja, niin ne lisäävät kuitenkin riskiä joutua samoihin tilanteisiin omalla aikuisiällä, omassa perheessä. Suoraa syy-yhteyttä väkivaltakokemusten ja väkivallan käytön välille ei kuitenkaan voida vetää, koska ihminen on yksilöllinen ja huomattava osa väkivaltakodeista lähtöisin olevista ihmisistä ei kuitenkaan turvaudu väkivaltaan lähipiireissään. Tutkittua tietoa sukupolvelta toiselle periytyvistä siirtymämekanismista löytyy vähän. (Huhtalo ym. 2003, 11.)

3.1.3 Perhe- ja lähisuhdeväkivalta ja lainsäädäntö

Perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa käsittelevä lainsäädäntö oli Suomessa vielä hyvin puutteellinen verrattuna muihin Pohjoismaihin. Kotikuritus on kielletty Suomessa vasta 1970, kun taas Ruotsissa tämä on tapahtunut jo vuonna 1864. Tämä muuttui kuitenkin parempaan suuntaan 1990-luvulla. Esimerkiksi raiskaus avioliitossa kriminalisoitiin vuonna 1994, vaikkakin siinä meni aikaa ja se sai aikaan vastustusta. Ruotsissa raiskaaminen avioliitossa kriminalisoitiin vuonna 1962. Vuonna 1999 astui Suomessa voimaan laki lähestymiskiellosta, jolla pyrittiin estämään esimerkiksi entisen kumppanin väkivalta ja häirintä. Ruotsissa vastaava laki on ollut jo voimassa vuodesta 1988. (Ruohonen 2006, 14; Husso 2003, 17.)

Fyysinen väkivalta luokitellaan aina rikokseksi. Lievä pahoinpitely (kohdistuessaan yli 15-vuotiaaseen henkilöön) on asianomistajarikos, eli asianomistajan tulee vaatia tekijälle rangaistusta, jotta poliisi voi tutkia tekoa rikoksena ja asia voidaan viedä tuomioistuimeen. Sen sijaan pahoinpitely ja törkeä pahoinpitely sekä alle 15-vuotiaaseen henkilöön kohdistunut lieväkin pahoinpitely ovat virallisen syytteen alaisia rikoksia, jolloin tekoa voidaan tutkia rikoksena ja tekijää vastaan voidaan nostaa syyte myös ilman asianomistajan vaatimusta. (Kai-tue ym. 2007, 43-44.)

Lastensuojelulaki velvoittaa muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluksessa olevat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ilmoittamaan kunnan sosiaalihuoltoon, mikäli he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttävät lastensuojelun tarpeen selvittämistä. (13.4.2007/417 Lastensuojelulaki)

3.2 Vertaistuki

Vertaistuella tarkoitetaan yhteisten kokemusten jakamista, johon liittyy oleellisesti tasavertaisuuden ja osallisuuden kokemus. Vertaistoiminta on kokemusten hyödyntämistä ja jakamista joko kahden ihmisen välillä tai ryhmässä. Ryhmämuotoisessa vertaistoiminnassa eli vertaisryhmässä jäsenet muodostavat keskenään luottamuksellisen yhteisön, jossa voi tulla tietoiseksi siitä, ettei ole yksin kokemuksiansa kanssa. (Kuuskoski 2003, 30-31.)

Susanna Hyvärin mukaan "vertaistukiryhmällä käsitetään sellaisia auttamiseen ja tukemiseen tähtääviä vastavuoroisia suhteita, joissa kriittisiä ja kriisiytyneitä elämäntilanteita käsitellään yhdessä". Vertaistukeen liittyy oleellisesti se, että ihmisten välinen kohtaaminen tapahtuu ilman ammatti-identiteettiä, titteleitä ja niihin liittyviä rooliodotuksia. Vertaistuen hyötyihin kuuluu kunkin jäsenen voimaantuminen ja kokemus omasta asiantuntijuudesta. (Hyväri 2005, 214-217; Nylund 2005, 204-207.)

Vertaistoiminnan merkitys korostuu silloin, kun vertaisryhmään osallistuvan henkilön elämäntilanne poikkeaa ratkaisevasti lähiympäristön tilanteesta. Muutostilanteissa vertaisten tuesta voi olla suuri hyöty, kun tuki auttaa selviytymään muutoksista ja siihen liittyvästä stressistä. Vertaistoiminta tarjoaa mahdollisuuden omien elämäkokemusten jakamiseen ja henkilökohtaiseen kasvuun. Muiden vertaisryhmän jäsenten kokemusten kuuleminen voi tarjota uusia lähestymistapoja omaan tilanteeseen, arkea helpottavia käytännön vinkkejä tai voimakkaita tunnekokemuksia. Vertaistoiminta on vapaaehtoista ja vastavuoroista. Vertaistoimintaan osallistuvat tekevät siitä omannäköistään. (Kuuskoski 2003, 30-31.)

3.3 Miesten väkivaltatyö Suomessa

Miesten väkivaltatyöllä tarkoitetaan väkivaltaa käyttäneiden miesten kanssa tehtävää, väkivallan katkaisuun ja ennaltaehkäisyyn tähtäävää työtä. Lähisuuhdeväkivaltaa tehneiden miesten kanssa työskentely on alkanut 1970-luvulla Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa, heti ensimmäisten naisille tarkoitettujen turvakotien käyttöön oton jälkeen. Suomeen miesten väkivaltatyö on rantautunut 1990-luvun alussa. Näihin aikoihin myös Lyömätön Linja aloitti toimintansa suomalaisena pioneerihankkeena. Vuonna 1994 alkoi myös Ensi- ja turvakotien liiton Jussi-työ. Koko turvakotityön historian ajan oli tiedostettu, että kunnan tulosten aikaansaamiseksi olisi autettava myös väkivallan tekijöitä. Myös pari- ja perhetapaamisten asema turvakoti- ja väkivaltatyössä muuttui. Väkivallan uhrin ja tekijän kohtaaminen huolestutti, koska se saattoi olla vaaraksi uhrille, tai että yhteinen selvittely aiheuttaisi sen, että vastuu väkivallasta siirtyy uhrille. (Espoon turvakoti 2009; Keinänen, Nyqvist, Pohjoisvirta, Salonen & Säävälä 2006, 57; Nyqvist & Säävälä 2006, 40; Ruohonen 2006, 13.)

Perheväkivallan vastaista työtä on Suomessa tehty jo 1970-luvulla, mutta sitä ei yleisesti nähty vakavana ongelmana. 1990-luvulla YK velvoitti myös Suomen tekemään asialle jotain. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta asetti Naisiin kohdistuva väkivalta -jaoston vuonna 1990. Jaoston tehtävä oli kartoittaa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, sen ilmenemistä ja tehdä ehdotuksia tilanteen korjaamiseksi. Muissa Pohjoismaissa, useissa Euroopan maissa ja USA:ssa väkivaltaa, sukupuolta ja läheisiä suhteita koskeva tutkimus oli jo pitkään ollut tärkeäksi tunnustettu ja julkisesti rahoitettu tutkimusala, kun Suomessa siihen alettiin kiinnittää huomiota vasta 1990-

luvun loppupuolella kansainvälisen painostuksen ja julkisten nuhteiden vaikutuksesta. Globalisaatio on siis vaikuttanut Suomen väkivaltatutkimustyöhön. (Ruohonen 2006, 14; Husso 2003, 14-15.)

Vuonna 1998 valtioneuvosto käynnisti Stakesin toteuttaman ja Sosiaali- ja terveysministeriön Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy -hankkeen. Hanke kesti viisi vuotta. Hankkeen ansiosta perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy sai valtion arvovalalla näkyvyyttä vakavasti otettavana tehtävänä. (Ruohonen 2006, 13-15.)

Ei ole olemassa yhtä oikeaa tapaa toteuttaa miesten väkivaltatyötä. Se sovitetaan asiakkaan valmiuksiin työskennellä oman väkivaltansa kanssa ja verkostoon, jossa toimitaan. Koulutuksellisista miesten väkivaltatyön hankkeista tunnetuin on DAIP-projekti (Domestic Abuse Intervention Project), jota on 1970-luvun lopulta lähtien toteutettu Duluthissa Yhdysvaltojen Minnesotassa. Puhutaan siis Duluthin mallista. Suomessa Lyömätön Linja Espoossa toteuttaa tätä mallia yhteistyössä poliisin kanssa. Lyömättömän linjan toiminnassa on tosin myös terapeutisia elementtejä. Duluthin mallissa keskeisiä periaatteita on, että väkivalta nähdään vallankäyttönä ja siksi käsiteltävät aiheet liittyvät vallankäytön dynamiikkaan ja tuosta vallankäytöstä luopumiseen. Lisäksi Duluthin mallia toteutetaan ryhmissä. Ne ovat strukturoituja, eli niissä seurataan suunnitelmaa, joka etenee eri tapaamisilla sisältäen tietoa väkivallan olemukseen liittyvistä piirteistä. Koulutukselliset hankkeet muistuttavat paljon mielenterveyspalveluita. Mielenterveystyö on viime vuosikymmeninä kehittynyt paljon psykoedukatiiviseen suuntaan, jonka tavoitteena on potilaan informointi hänen ongelmaansa liittyvistä piirteistä. (Keinänen ym. 2006, 57, 60.)

4 Opinnäytetyöprosessin kuvaus

4.1 Ideasta suunnitelmaksi

Alun perin olimme suunnitelleet tekevämme opinnäytetyön yhdessä jostain mielenterveystyöhön liittyvästä aiheesta, koska olimme syventymässä tähän sairaanhoitajaopinnoissamme. Olimme myös toivoneet löytävämme jonkin käytännönläheisen aiheen, "eikä mitään tilastointia". Keväällä 2009 tutustuimme tarjolla oleviin opinnäytetyöaiheisiin ja valitsimme tarjonnasta meitä eniten kiinnostavan: opaskansion tuottaminen Lyömätön Linja Espoon Väkivallan katkaisu -ohjelmasta.

Otimme yhteyttä hankkeen vastuuopettajaan ja kävimme opinnäytetyöohjelmassa keskustelemassa siitä, miten työn aloittamisen suhteen tulisi edetä. Otimme vielä samana päivänä yhteyttä Lyömätön Linja Espooseen ja sovimme pikimmiten yhteistyötapaamisen. Ryhdyimme välittömästi valmistelemaan aiesopimusta saadaksemme sen esitetyksi ja hyväksytyksi vielä

ennen kesäloman alkua. Saamamme ohjeistuksen perusteella luulimme, että aiesopimukseksi riittäisi yhden sivun mittainen vapaamuotoinen teksti. Päivää ennen määrättyä palautuspäivää meille selvisi, että myös aiesopimuksessa tulisi olla kansilehti, sisällysluettelo, väliotsikoita sekä useampi sivu tekstiä mahdollisine lähdeviitteineen. Istuimme siis koko seuraavan päivän muokkaamassa tekstisisältöämme vaadittuun muotoon. Esitimme aiesopimuksemme opinnäytetyöhautomossa toukokuussa 2009.

Olimme suunnitelleet saavamme opinnäytetyösuunnitelmamme valmiiksi seuraavan kesän aikana. Toisin kävi. Kummankin kesätyöaikataulut ja lomasuunnitelmat osuivat siinä määrin ristiin, että tekstin tuottamiseen tuli useamman kuukauden tauko. Keskityimme kumpikin tahoillamme itsenäiseen tiedonhakuun ja lähteiden etsimiseen. Työ- ja työharjoittelukiireet haittasivat työn edistymistä syksyn 2009 ajan. Kävimme kuitenkin perehtymässä Lyömätön Linja Espooseen heidän toimitiloissaan ja tutustumassa heidän arkistomateriaaliinsa. Haimme myös työllemme tutkimuslupaa, joka hyväksyttiin naisten apu Espoossa ry:n kokouksessa 26.8.2009.

Kun työ oli junnannut useita kuukausia paikallaan, sovimme ohjauskeskusteluajan opettajien kanssa, sillä emme tuntuneet oikein hahmottavan, miten suunnitelmaa tulisi lähteä tekemään. Ohjauskeskustelun tuloksena panimme suunnitelman alulle ja työstimme sitä päivittäin. Tämän tuloksena saimmekin suunnitelman esityskelpoiseen kuntoon varsin nopeassa tahdissa. Esitimme opinnäytetyösuunnitelmamme joulukuussa 2009. Sitä ei hyväksytty sellaisenaan, vaan hioimme sitä opettajien ja Lyömätön Linja Espoon antamien palautteiden perusteella, jonka jälkeen se hyväksyttiin helmikuussa 2010.

4.2 Tiedonhaku- ja aineistonkeruumenetelmät

4.2.1 Tutustuminen Lyömätön Linja Espooseen

Kävimme tapaamassa Lyömätön Linja Espoon yhteyshenkilöä, ja sovimme tuottavamme opaskansion Lyömätön Linja Espoossa -dokumenttien (esimerkiksi toimintakertomusten, asiakas- ja ohjaajapalautteiden) sekä Lyömätön Linja Espoon työntekijöiden haastattelujen perusteella. Päätimme tehdä haastattelut konsultaatiokeskusteluina, jossa hyödyntäisimme teemahaastattelun keinoja. Alkuun sovimme joitakin tapaamis- ja tutustumiskertoja, joissa avoimilla juttutuokioilla pyrimme kartoittamaan Lyömätön Linja Espoon toiminnan sisältöä ja malleja. Tällä tavoin saimme runkoa tuleviin haastatteluihimme.

Olimme siis valinneet aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelurunkoa hyödyntävät konsultaatiokeskustelut. Päätimme valita haastateltaviksi Lyömätön Linja Espoon pitkäaikaisen työntekijän sekä kaksi vertaistukiryhmätoiminnan ohjaajaa. Saadaksemme työhömmme enem-

män hoitotyön näkökulmaa, suunnittelimme haastattelevamme myös Jorvin psykiatrian poliklinikan työntekijää auttamistahojen välisen yhteistyön kehittämisen näkökulmasta. Myöhemmin kuitenkin luovuimme tästä ajatuksesta ja päädyimme huomioimaan yhteistyötahojen näkökulman muilla keinoilla, joita esittelemme tarkemmin kohdassa 4.4 Lyömätön Linja Espoon yhteistyötahojen näkökulman huomioiminen (sivulla 19). Olimme valinneet kyseiset henkilöt haastateltaviksi, koska Lyömätön Linja Espoon yhteyshenkilöiden kanssa käytyjen keskustelujen sekä omien tavoitteidemme pohjalta koimme, että nämä henkilöt kokemuksensa ja tietämyksensä perusteella auttavat tiedonkeruuprosessissa eniten.

Olimme valinneet haastattelun toteutustavaksi yksilöhaastattelut saadaksemme jokaiselta haastateltavalta heidän tietonsa ja näkemyksensä asioista. Ryhmähaastatteluissa on todennäköisempää, että mahdollinen dominoivin henkilö saisi johdettua haastattelun hänelle itselleen mieluisiin vastauksiin. Lisäksi olimme päättäneet käyttää haastatteluissa nauhuria, ja yksilöhaastattelua on ryhmähaastattelua helpompi litteroida, koska pystyy vaivattomammin erottamaan, kuka puhuu ja mitä. (Hirsjärvi ym. 2006, 199-201.)

4.2.2 Teemahaastattelu

Työmme on toiminnallinen opinnäytetyö, jolloin tutkimuskäytäntöjä sovelletaan väljemmin kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Myös toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuksellisia menetelmiä voidaan kuitenkin käyttää hyväksi tiedonkeruussa. Opinnäytetyöprosessimme aikana käytimme erästä laadullista eli kvalitatiivista tutkimuskäytäntöä, teemahaastattelua, apuna opaskansioon koottavan aineiston keräämisessä. (Airaksinen & Viikka 2004, 56-58.)

Eskolan ja Suorannan (2000, 85) mukaan haastattelun idea on hyvin yksinkertainen ja järkevä. Kun halutaan tietää jotain ihmisestä, hänen ajatuksistaan ja motiiveistaan, paras keino on kysyä häneltä suoraan. Haastattelu on yksinkertaisesti määriteltynä tilanne, jossa henkilö (haastattelijä) esittää kysymyksen toiselle henkilölle (haastateltava).

Teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Teemahaastattelussa on tyypillistä, että haastattelun aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. Teemahaastattelu vastaa hyvin moni kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia. Se ei kuitenkaan ole yksinomaan kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmä, vaan se on yhtä käyttökelpoinen myös kvantitatiivisesti painottuneissa tutkimuksissa. Aineistosta voidaan laskea frekvenssejä, sitä voidaan saattaa tilastolliseen analyysiin edellyttämään muotoon, ja tuloksia voidaan analysoida ja tulkita monin tavoin. (Hirsjärvi ym. 2006, 197-198.)

Teemahaastattelusta käytetään myös nimitystä puolistrukturoitu haastattelu. Teemahaastat-

telussa tutkimusongelmasta poimitaan keskeiset aiheet tai teema-alueet, joita tutkimushaastattelussa olisi välttämätöntä tutkimusongelmaan vastaamiseksi käsitellä. Tavoitteena on, että kaikissa teema-alueista vastaaja voi antaa oman kuvauksensa. (Vilkkä 2005, 101-102.)

Opinnäytetyössämme käytimme konsultaatiokeskustelujen tukena seuraavanlaista teemahaastattelurunkoa:

Haastattelujen teemat

Teema 1: Oma työ- ja koulutustausta sekä työnkuva

Teema 2: Väkivallan katkaisu- ohjelma

Teema 3: Toiminnan kehitys/muutos alkuajoista nykypäivään

Teema 4: Vetury- ryhmä ja vertaistuen merkitys

Teema 5: Lähestymis- ja toimintatavat

Teema 6: Omia kokemuksia Väkivallan katkaisu- ohjelmasta

4.2.3 Kirjallisuus

Laatiessamme opinnäytetyösuunnitelmaa perehdyimme perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa sekä miesten väkivaltatyötä koskevaan kirjallisuuteen. Koska Lyömätön Linja Espoon toiveena oli, että opaskansio keskittyisi kuvaamaan erityisesti vertaistukiryhmätoimintaa, haimme tietoa myös vertaistuesta avataksemme tätä avainkäsitettä.

Lähisuhdeväkivallasta löytyi varsin kattavasti kirjallisuutta, mutta väkivaltatyötä käsittelevä kirjallisuus keskittyi lähinnä naispuolisten väkivallan uhrien auttamistyöhön. Miesten väkivaltatyö on ilmionä niin tuore, että sitä koskevaa kirjallisuutta oli hyvin vähän saatavilla, ja näyttöön perustuvaa tutkimuskirjallisuutta ei juuri lainkaan.

Saimme joitakin kirjasuosituksia Lyömätön Linja Espoon yhteyshenkilöiltä. Lisäksi he suosittelivat lähteeksi Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja lähteeksi opinnäytetyöhömmä. Löydettyämme joitakin työhömmä soveltuvia teoksia, selailimme läpi niiden lähdeluettelot ja saimme sieltä poimittua lisää aihetta sivuavia julkaisuja. Väkivaltatyötä koskevaa kirjallisuutta löytyi lähinnä Ensi- ja turvakotien liiton julkaisemana.

Sovimme tapaamisen Otaniemen Laurean kirjaston informaattikon kanssa. Informaattikolta pyysimme ohjausta lähinnä englanninkielisten lähteiden etsimiseen. Löysimme haun avulla joitakin aihetta sivuavia artikkeleita, mutta emme sellaisia, jotka olisivat suoraan soveltuneet käytettäväksi opinnäytetyöhömmä. Pyrimme etsimään esimerkiksi Duluthin mallia kuvaavaa englanninkielistä kirjallisuutta, mutta haut Laurean, Helsingin yliopiston ja pääkaupunkiseu-

dun kirjastoista eivät tuottaneet tulosta. Lopulta päädyimme hyödyntämään sellaisia englantinkielisiä lähteitä, jotka eivät suoranaisesti käsitelleet väkivaltatyötä, vaan lähisuuhdeväkivallan vaikutuksia.

4.3 Opaskansion työstäminen

Keväällä 2010 aloimme suunnitella opaskansiomme rakennetta. Sisällysluetteloa valmistellessamme huomasimme, ettemme sittenkään olleet aivan varmoja siitä, millaista opaskansiota meiltä toivotaan.

Olimme alun perin olettaneet, että kyseessä on lyhyt ja ytimekäs mainoslehdykkä, jonka suunnittelussa panostetaan enemmän iskeviin sanamuotoihin ja näyttävään muotoiluun kuin seikkaperäiseen sisältöön. Opinnäytetyötämme ohjaava opettaja oli kuitenkin suositellut meille luettavaksi erästä valmista opinnäytetyötä, jonka aiheena oli myös ollut opaskansion tuottaminen. Työn luettuamme tulimme tietoisiksi toisenlaisesta opaskansiotyypistä; kyseeseen opinnäytetyöhön liittyvä opaskansio sisälsi useita kymmeniä sivuja pienikokoista tekstiä. Pohdimme, että mikäli laittaisimme omaan opaskansioomme yhtä paljon tekstiä, se tuskin herättäisi satunnaisen lukijan mielenkiintoa tai auttaisi häntä poimimaan nopean selailun aikana tekstin pääkohtia. Ajattelimme, että näiden kahden kansiotyyppin välimuoto voisi palvella opinnäytetyömme tavoitteita parhaiten. Päätimme kuitenkin pyytää vahvistuksen asialle Lyömätön Linja Espoon yhteyshenkilöiltä.

Huhtikuussa 2010 kävimme tapaamassa Lyömätön Linja Espoon yhteyshenkilöitä ja esittelimme kaksi mahdollista vaihtoehtoa opaskansion sisällysluetteloksi. Saimme heiltä tarkennusta toimeksiantoomme; tavoitteena olisi siis tuottaa opaskansio, joka olisi laajuudeltaan kahden edellä esitetyn vaihtoehdon välimuoto: se saisi olla suppeampi kuin esimerkkinä käyttämämme toisten opiskelijoiden opinnäytetyössään tuottama opaskansio, mutta sisältäisi kuitenkin ydinasiat Lyömätön Linja Espoon Väkivallan katkaisu -ohjelmasta sekä vertaistukiryhmätoiminnasta. Lisäksi tapaamisen tuloksena päätettiin lisätä kansioon myös yleiset toimintaohjeet mahdollisia väkivallan uhreja tai tekijöitä työssään kohtaaville ammattihenkilöille. Näin ollen opaskansio koostuisi ikään kuin kolmesta eri osiosta: Lyömätön Linja Espoon toiminnan ja Väkivallan katkaisu -ohjelman yleisestä kuvauksesta, Vetury-vertaistukiryhmätoiminnan kuvauksesta ja yleisistä toimintaohjeista. Ajatuksenamme oli, että kansion lopulliseen taittoon nämä eri osiot voisi myös esimerkiksi painaa erivärisille sivuille, mikä helpottaisi toivotun tiedon nopeaa löytämistä kansiosta.

Saatuamme Lyömätön Linja Espoon hyväksynnän alustavalle opaskansion sisällysluettelolle, ryhdyimme työstämään tiiviisti sen sisältöä. Käytimme lähteinä erityisesti Lyömätön Linja Espoon dokumentteja ja kotisivuja, mutta esimerkiksi väkivallan muotoja kuvatessamme hyö-

dynsimme myös alan kirjallisuutta. Toimintaohjeita kootessamme hyödynsimme internet-lähteitä, kuten sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja. Päätimme sijoittaa opaskansioon asiatekstin lomaan suoria lainauksia työntekijöiden haastatteluista elävöittääksemme tekstiä. Laitoimme opaskansion loppuun mielestämme vaikuttavimman lainauksen:

”Joku on freudilaisittain lavitsalla viis tai kymmenen vuotta ja oppii ymmärtämään itseänsä, ja joku voi oppia Lyömättömän prosessissa vuodessa ymmärtämään jotakin itsestään ja uusia tapoja toimia ”

Alustava versio opaskansiosta oli valmis kesäkuussa, jolloin kävimme Lyömätön Linja Espoon yhteyshenkilöiltä ottamassa vastaan ensipalautetta. Tässä tilaisuudessa jouduimme vastoin omaa tahtoaamme luopumaan tästä kansion päättävästä lainauksesta, koska Lyömätön Linja Espoon yhteyshenkilöt pitivät tätä Freud-vertausta liian suurellisena. Ymmärsimme itsekkin, että Väkivallan katkaisu -ohjelman vertaaminen psykoanalyttiseen psykoterapiaan voitaisiin kokea harhaanjohtavana. Muilta osin Lyömätön Linja Espoon yhteyshenkilöt olivat tyytyväisiä kansioomme. Ainoastaan vertaistukiryhmän tavoitteita kuvaavassa kappaleessa esiintyi toisto, jonka saimme kuitenkin pienillä muutoksilla karsittua pois.

Syksyllä 2010 kansio alkoi olla nimeä ja kansikuvaa vaille valmis. Päätimme turvautua erään valokuvaajatuttavamme apuun opaskansion kannen suunnittelussa. Opinnäytetyöprosessin aikana työme oli kulkenut alustavalla nimellä. Meillä oli kuitenkin tiedossa, että se täytyy muuttaa osuvammaksi, luovemmaksi ja helppolukuisemmaksi. Alustava nimi, ”Väkivallan katkaisu -ohjelman mallin kuvaaminen ja opaskansion tuottaminen Espoon Lyömättömän Linjan ryhmätoiminnasta” oli niin pitkä, ettemme koskaan itsekään oppineet sitä ulkoa sanomaan, saati sitten jaksaneet sitä paperille lyhentelemättä kirjoittaa. Tällaista sujuvaa, lyhyttä ja sisältöä kuvaavaa nimeä opinnäytetyölle ja opaskansiolle ei kuitenkaan prosessin aikana juolahtanut mieleen. Vasta syksyllä 2010 alkoi ideoita tulla, kuten: Nyrkki taskussa, tasku vaihdossa.

Idea lopulliseen nimeen tuli yhdestä Lyömätön Linja Espoon työntekijän haastattelusta, kun hän kuvasi kerronnassaan Vetury-vertaistukiryhmän miesten kokoontuvan kuhunkin ryhmäkertaan ikään kuin nuotiorinkiin, ”tulille”. Tästä ajatuksesta johdimme opaskansion nimen ”Miehet tulilla”. Pohdimme myös, olisiko alaotsikko syytä muotoilla ”Lyömätön Linja Espoossa - kuinka katkaista väkivalta?” vai ”Lyömätön Linja Espoossa - apua väkivallan katkaisuun”. Annoimme kahden opiskelutoverimme verrata näitä kahta nimeä ja esittää mielipiteensä siitä, kumpi otsikko vaikuttaisi mielenkiintoisemmalta tai ensisilmäyksellä paremmalta opaskansion nimeksi. Molemmat olivat jälkimmäisen ehdotuksen kannalla, joten päätimme yksimielisesti nimetä opaskansiomme sen mukaan.

4.4 Lyömätön Linja Espoon yhteistyötahojen näkökulman huomioiminen

Olimme suunnitelleet huomioivamme Lyömätön Linja Espoon yhteistyötahojen näkökulman haastatteleamalla Jorvin psykiatrian poliklinikan työntekijää. Erään lukemamme opinnäytetyön innoittamana päätimme kuitenkin järjestää keskustelevan esiarviointitilaisuuden, kun opaskansion alustava versio olisi valmis. Esiarviointitilaisuuteen voitaisiin kutsua useita eri yhteistyötahoja, ja näin ollen opaskansiota voitaisiin arvioida mahdollisimman monesta eri näkökulmasta.

Järjestimme esiarviointitilaisuuden 2.9.2010 Lyömätön Linja Espoon tiloissa. Palautetilaisuuteen oli kutsuttu Espoon sosiaali- ja kriisipäivystys, Espoon A-klinikkatoimi, sekä Espoon kaupungin yksittäisiä työntekijöitä: lastentarhanopettaja, neuvolaterveydenhoitaja, mielenterveys- ja päihdepalveluiden ohjaaja, perhetyön sosiaaliohjaaja. Kutsutuille tahoille lähetettiin sähköpostitse opaskansion silloinen versio.

Kutsutuista tahoista paikalle saapui ainoastaan Keijo Erikoinen Espoon sosiaali- ja kriisipäivystyksestä. Erikoinen esitti oman mielipiteensä lisäksi myös kollegansa Leena Pehkosen antaman palautteen opaskansiosta. Olimme myös itse paikalla tilaisuudessa. Lyömätön Linja Espoota oli edustamassa Mika Vääränkivi.

Tilaisuus oli luonteeltaan keskusteleva, mutta keskityimme lähinnä käsittelemään yhteistyötahojen (tässä tapauksessa ainoastaan sosiaali- ja kriisipäivystyksen) antamaa palautetta. Tulostimme tilaisuuteen nähtäväksi viimeisimmän version opaskansiosta, sillä olimme muokanneet opaskansiota vielä esiarviointitilaisuutta edeltäneenä päivänä Lyömätön Linja Espoon toiveesta ja vaihtaneet kansioon päivitetyn version Vetury-ryhmäkertojen sisältöjä koskevista teemoituksista. Tilaisuudessa käsiteltävä versio kansiota oli oman näkemyksemme mukaan sisällöllisesti valmis, mutta kansikuva vielä puuttui ja muutenkin ulkoasu oli viimeistelyä vaille. Näin ollen sovimme, että järjestämme Lyömätön Linja Espoon kanssa vielä myöhemmässä vaiheessa meidän ja heidän välisen palautekeskustelun, jossa arvioimme myös kansion ulkoasua.

Keijo Erikoinen esitti meille joitakin kehittämisehdotuksia, joista tartuimme erityisesti eräseen: opaskansiosta puuttui lastensuojelun näkökulma, ja Erikoinen esitti, että lisäisimme kansioon tiedon lastensuojeluilmoitusvelvollisuudesta. Pidimme ehdotusta hyvänä ja sovimme lisäävämmme tämän kohdan kansion lopulliseen versioon. Vaikka kansion käsittelikin nimenomaan ensisijaisesti Lyömätön Linja Espoon toimintaa, olimme kuitenkin koonneet loppuun toimintaohjeet, joiden yhteydessä olisi asianmukaista mainita myös lastensuojelulaki.

Lisäksi Keijo Erikoinen esitti, että avaisimme enemmän erästä Väkipallan katkaisu -ohjelman

tavoitetta: "toteuttaa työtä niin, ettei se vaaranna naisen ja lapsen turvallisuutta". Tämä lause oli kuitenkin poimittu suoraan Lyömätön Linja Espoon omista dokumenteista, joten annoimme sen jäädä.

Vähäisen osanoton vuoksi välitimme vielä Lyömätön Linja Espoon kautta viestin tilaisuuteen kutsutuille tahoille jälkikäteen, että he voisivat halutessaan lähettää meille kommentteja opaskansioista vielä muutaman viikon ajan. Mikään taho ei kuitenkaan lähestynyt meitä, eikä siis arvioinut kansiotamme sähköpostin välityksellä. Näin ollen myöhemmin raportissamme esitettävään opaskansion arviointiin on koottu yhteistyötahoista ainoastaan Espoon sosiaali- ja kriisipäivystyksen arvio opaskansiosta.

4.5 Raportin kokoaminen

Keväällä 2009 ilmoittauduimme opinnäytetyöprosessiin kuuluvaan ATK-työpajaan. Sieltä saimme kullanarvoista ohjausta opinnäytetyöraportin kokoamiseen ja esimerkiksi sisällysluettelon tekemiseen. Tapasimme vielä tämän jälkeen ohjaavia opettajia, jotka kehottivat hahmottelemaan ensin raportin sisällysluettelon, ja vasta tämän jälkeen ryhtymään varsinaiseen kirjoittamiseen. Näin kokonaisuuden hahmottaminen onnistuisi paremmin. Alkukesästä palautimme opettajille sisällysluettelosuunnitelmamme. Opettajien mielestä sisällysluettelo näytti hyvältä, ja voisimme ryhtyä sen pohjalta kirjoittamaan raporttia.

Koitti kesä. Opinnäytetyön tekeminen jäi jälleen kuukaudeksi tauolle, kun kesätyöt pitivät kummankin meistä kiireisenä. Elokuussa tartuimme taas toimeen. Olimme sinänsä motivoituneita työskentelemään työn valmistumisen eteen, mutta raportin aloittaminen tuntui hankalalta. Koska työmme konkreettinen tuotos, opaskansio, oli viimeistelyä vaille valmis, tuntui turhauttavalta ryhtyä työstämään loputtoman pitkältä ja työläältä tuntuva kirjallista osiota, jossa lähinnä kuvailtaisiin asioita jotka olimme jo tehneet. Tuntui siltä, kuin olisimme peruuttaneet opinnäytetyöprosessissamme askeleen taaksepäin, kun kaiken jo tehdyn työmäärän jälkeen olimme kuitenkin vasta aloittamassa raporttivaihetta ja tiedossa olisi siis samantyylinen työrupeama kuin suunnitelmavaiheessa oli jo ollut. Onneksi olimme kuitenkin opinnäytetyöpajassa saaneet tehtyä valmiin pohjan raportille. Se edesauttoi alkuun pääsemistä.

Kirjoitimme raporttia pitkin alkusyksyä vähän kerrallaan. Välillä saatoimme viettää koululla kokonaisen päivän ilman, että tekstiä syntyi paria lausetta enempiä. Silloin kun raportin tekeminen ei yritteliäisyydestämme huolimatta edennyt, pyrimme välillä keskittymään opaskansion viimeistelyyn, kuten kansikuvan suunnitteluun. Tässä vaiheessa työstimme opaskansioon vielä palautetilaisuudessa saamiamme muutosehdotuksia. Lokakuussa paneuduimme raporttiin toden teolla ja päätimme saada sen valmiiksi marraskuun alkuun mennessä.

5 Arviointi

Seuraavassa arvioimme opinnäytetyöprosessiamme, opaskansiotamme ja yhteistyötä sekä itsearvioinnin että Lyömätön Linja Espoolta ja yhteistyötahoilta kerätyn palautteen kautta. Olemme käyttäneet arvioinnin tukena kokoamaamme arviointirunkoa, jonka tekemisessä olimme hyödyntäneet opinnäytetyölle asettamiimme tavoitteita sekä Terveysaineiston suunnittelun ja arvioinnin opasta (Liite 2). (Parkkunen, Vertio & Koskinen-Ollonqvist 2001.)

Olemme arvioineet valmista opaskansiota Terveystieteiden tutkimuskeskuksen terveysaineiston laatukriteerien perusteella. Järjestimme lisäksi keskustelevan esiarviointitilaisuuden, jossa keräsimme opaskansion kohderyhmänä olevilta yhteistyötahoilta muutostoiveita sekä palautetta valmiista tuotoksestamme. Hyödynsimme tilaisuudessa aiemmin kokoamaamme arviointirunkoa (Liite 2). (Parkkunen ym. 2001, 10.)

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen hyvät terveysaineiston laatukriteerit ovat konkreettinen terveystavoite, sisällön selkeä esitystapa, helppolukuisuus, helppo hahmoteltavuus, oikea ja virheetön tieto, sopiva tietomäärä, kohderyhmän selkeä määrittely, kohderyhmän kulttuurin kunnioittaminen, tekstiä tukeva kuvitus, huomiota herättävyys ja hyvä tunnelma. (Parkkunen ym. 2001, 9-10.)

5.1 Opaskansion arviointi

Oman näkemyksemme mukaan opaskansion tavoitteena on antaa sosiaali- ja terveysalalla toimiville henkilöille lisää tietoa Lyömätön Linja Espoon toiminnasta ja perustiedot siitä, miten toimia kun he kohtaavat työssään väkivallan mahdollisen uhrin tai tekijän. Koemme, että opaskansio palvelee tätä tavoitetta hyvin, koska siinä on riittävästi tietoa, mutta ei liian paljoa tekstiä. Näin opaskansioon tutustuminen ei vie liikaa aikaa ja nopealla selailulla pystyy löytämään haluamansa tiedon.

Koemme, että opaskansiosta voi olla hyötyä kaikille sosiaali- ja terveysalalla toimiville. Erityisesti uskomme sen hyödyttävän sellaisia sosiaali- ja terveysalan toimijoita, joille väkivalta- ja miestyö ei ole ennestään tuttua ja joilla ei ole työnsä puolesta kokemusta väkivaltaa kokeneiden tai tehneiden ihmisten kohtaamisesta tai he kohtaavat heitä työssään harvoin. Tällaiselle työntekijälle lähisuhdeväkivallan uhrin tai tekijän kohtaaminen voi olla varsin pysäyttävä kokemus, jolloin suhtautuminen voi olla joko välttelevää tai liian tunnepitoista. Uskomme, että välttelevä suhtautuminen saattaa liittyä siihen, että perheen tai parisuhteen sisäisiin asioihin puuttuminen koetaan tungettelevana ja siksi kiusallisena. Toinen syy välttelevään suhtautumiseen lienee tiedonpuute, eli se, ettei tiedetä miten lähisuhdeväkivaltaan tulisi puuttua ja millä tavoin ihmisiä voisi auttaa katkaisemaan sen kierteen. Myös voimakkaan tunnepitoisen

suhtautuminen voi olla haitaksi, sillä puhtaasti henkilökohtaisten asenteiden ja tunteiden pohjalta reagoiminen voi johtaa siihen, että ammattihenkilö tulee syyllistäneeksi joko uhria tai tekijää, eikä tämä hyödytä ketään.

Opaskansiossa esitetty tieto on mielestämme totuudenmukaista ja ajan tasalla olevaa. Tietoa on mielestämme sopivasti sekä kohderyhmän että aiheen rajauksen huomioiden. Aihe on rajattu toimeksiantajan eli Lyömätön Linja Espoon toiveen mukaisesti. Opaskansiossa käytetty kieli on mielestämme pääosin sujuvaa ja helposti ymmärrettävää yleiskieltä. Osa opaskansion tekstistä on lainattu suoraan Lyömätön Linja Espoon dokumenteista (esimerkiksi Vetury-vertaisryhmän teemat) ja toisaalta jotkut yksittäiset itse tuottamamme lauseet kuulostavat mielestämme hieman kapulakielisiltä, kun emme ole onnistuneet referoimaan eri lähteistä kerättyä tietoa niin ytimekkäästi kuin olisimme halunneet. Kokonaisuudessaan olemme kuitenkin kansion kieleen tyytyväisiä. Myös asiatekstin lomaan sijoitetut puhekieliset suorat sitaatit ovat mielestämme helposti ymmärrettäviä. Opaskansion otsikot vastaavat tekstiä.

Olemme tyytyväisiä opaskansion ulkoasuun. Fontti ja kirjasinkoko ovat helposti luettavissa. Asiakokonaisuudet on pyritty sommittelemaan omille sivuillensa. Tässä olemme mielestämme onnistuneet hyvin. Koemme, että opaskansion visuaalinen ilme on erittäin onnistunut, ja kansikuvan tunnelma kuvastaa jollain tavalla vertaistukea ja ”parempaan tulevaisuuteen katsomista”. Kokonaisuudessaan olemme opaskansioon erittäin tyytyväisiä. Sisäsivujen visuaalinen ilme on tosin varsin pelkistetty, ja koemmekin, että kansio voisi päästä paremmin oikeuksiinsa ja olla näyttävämpi, jos sen ulkoasun olisi kokonaisuudessaan suunnitellut taittamiseen perehtynyt henkilö. Meidän mielestämme ulkoasu on kuitenkin tällaisenaan selkeä ja tunnelmaltaan neutraali, mikä palvelee opaskansion tarkoitusta.

Lyömätön Linja Espoossa ja yhteistyötahoista sosiaali- ja kriisipäivystyksen Keijo Erikoinen arvioivat opaskansiota samaista arviointirunkoa käyttäen. Arvioissa opaskansion tavoitteeksi nimettiin seuraavat asiat: lisätä sosiaali- ja terveysalan toimijoiden tietämystä aiheesta, kertoa tarkemmin Lyömätön Linja Espoon ja Miehen Linjan toiminnasta, sekä tukea sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisia ottamaan väkivalta puheeksi ja rohkaista heitä toimimaan sekä ohjaamaan asiakasta kunnan sisällä toimivaan toimintaan. Opaskansio palveli heidän mielestään tätä tavoitetta hyvin, koska kansiossa oli asiaa ”tarpeeksi, mutta ei liikaa”.

Keijo Erikoinen arvion mukaan opaskansiosta voisivat hyötyä esimerkiksi neuvolat, terveyskeskukset, sosiaalitoimistot, päiväkodit, koulupsykologit, -kuraattorit, poliisi ja pelastustoimi. Lyömätön Linja Espoon arvion mukaan kansioista voisivat hyötyä perehdyttämisvaiheessa ketkä tahansa sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaiset ja että opaskansio voisi lisäksi toimia käsikirjana akuutissa tilanteessa ammattilaisille, jotka eivät työskentele päätyökseen väkivallan teeman kanssa.

Opaskansiossa esitettyä tietoa pidettiin virheettömänä ja ajan tasalla olevana. Tietoa koettiin olevan sopivasti ja sen koettiin olevan kansankielellä kirjoitettua, mitä pidettiin myönteisenä asiana. Otsikointia pidettiin hyvänä, koska akuutissa tilanteessa on helppoa hypätä suoraan siihen kohtaan, jota tarvitsee. Väkivallan muotojen kuvaamista pidettiin oleellisena asiana.

Tekstin kieliasuun oltiin tyytyväisiä, sillä tekstiä pidettiin johdonmukaisena ja helppolukuisena. Käsitteitä pidettiin kansantajuisina. Ulkoasuun liittyvät laatukriteerit täyttyivät. Kansion visuaaliseen ilmeeseen oltiin myös tyytyväisiä ja kansiota pidettiin tunnelmaltaan neutraalina, mikä koettiin hyvänä asiana. Erikoisen osallistuessa arviointiin opaskansion etu- ja takakansi eivät olleet valmiita, joten hän ei arviossaan ottanut kantaa niihin, vaan totesi yleisellä tasolla olevan vaikeaa löytää aiheeseen sopivia kuvia jotka eivät herättäisi liikaa tunteita lukijassa.

5.2 Yhteistyön arviointi

Opinnäytetyöprosessimme aikana olemme toimineet tiiviissä yhteistyössä Lyömätön Linja Espoon yhteyshenkilöiden kanssa ja pyytäneet vapaamuotoista palautetta työmme edistymisestä. Lisäksi olemme pyrkineet huomioimaan Lyömätön Linja Espoon yhteistyökumppanien näkökulman järjestämällä heille tarkoitettua keskustelun esiarviointitilaisuuden. Opinnäytetyöprosessin loppuvaiheessa sovittiin lisäksi Lyömätön Linja Espoon kanssa oma palautetilaisuus, jossa arvioitiin viimeisteltyä opaskansiota.

Lyömätön Linja Espoon palautetilaisuus pidettiin 26.10.2010 heidän tiloissaan. Tilaisuudessa käytiin laatimaamme arviointirunkoa käyttäen läpi Lyömätön Linja Espoon henkilökunnan arviointia heidän tilaamastaan opaskansiosta. Lisäksi he arvioivat yhteistyömme toimivuutta, opinnäytetyöprosessia kokonaisuutena sekä sitä, miten prosessin aikana huomioitiin Lyömätön Linja Espoon toiveet ja tarpeet. Lyömätön Linja Espoossa -työntekijöistä paikalla henkilökohtaisesti olivat Mika Vääränkivi ja Salla Hyvärinen.

Yhteistyömme Lyömätön Linja Espoon kanssa alkoi keväällä 2009. Tuolloin otimme yhteyttä Jari Hautamäkeen ja melko nopealla aikataululla sovimme tapaamisen, jossa hahmottelimme tulevaa aiesopimustamme. Tuolloin sovimme myös alustavasti, että voisimme haastatella Lyömätön Linja Espoon työntekijöitä konsultaatiokeskusteluiden muodossa, sekä tutustua Lyömätön Linja Espoon dokumentteihin. Sovimme, että työelämäyhteyshenkilönämme toimii Sanna Eskola.

Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa saimme Lyömätön Linja Espoossa -työntekijöiltä kertaalleen kritiikkiä siitä, että olimme vahvistaneet ehdotettujen tapaamisaikojen sopivan meille

liian lyhyellä varoitusajalla. Saadun palautteen myötä pyrimme kuitenkin ryhdistäytymään, ja tiedottamaan Lyömätön Linja Espoon yhteyshenkilölle silloinkin, kun varsinaisen tuotoksen (eli opaskansion) suhteen ei ollut juurikaan uutta tiedotettavaa. Vaikka työskentelyssämme oli aika ajoin pitkiäkin taukoja, pyrimme pitämään Sanna Eskolan ajan tasalla siitä, missä vaiheessa työskentelyämme kulloinkin olimme.

Saatuamme viimeisen haastattelun tehtyä päätimme ryhtyä toden teolla työstämään opaskansiota. Tässä vaiheessa saimme kuulla Jari Hautamäeltä, että työelämäyhteyshenkilömme on vaihtunut: Sannan sijaan yhteyshenkilönä toimisi jatkossa Mika Vääränkivi. Tapasimme uuden yhteyshenkilömme ensimmäistä kertaa keskustellessamme tulevan opaskansion laajuudesta ja sisällysluettelosta keväällä 2009. Tapaamisessa oli mukana myös Salla Hyvärinen, joka osallistui myös myöhemmin prosessin aikana aktiivisesti opinnäytetyömme ohjaukseen työelämäyhteyshenkilön ominaisuudessa.

Työelämäyhteyshenkilön vaihduttua myös oma työskentelymme alkoi olla säännöllisempää ja näin ollen yhteydenpitokin oli puoleltamme tiiviimpää. Voisi olettaa, että työelämäyhteyshenkilöiden vaihtuminen olisi vaikuttanut työmme etenemiseen, koska juuri tuolloin työ alkoi vauhdikkaammin edistyä. Näin ei kuitenkaan ollut, vaan meillä molemmilla alkoivat muut koulutyöt ja kiireet olla takanapäin, joten muutos työtahdissamme johtui paremminkin tästä. Yhteistä aikaa alkoi hiljalleen löytyä. Lyömätön Linja Espoossa -yhteyshenkilöt ovat koko prosessin ajan pitäneet meihin aktiivisesti yhteyttä sähköpostitse ja informoineet meitä toiveistaan opaskansion suhteen.

Yhteistyö meidän ja Lyömätön Linja Espoossa -työelämäyhteyshenkilöiden välillä on ollut mielestämme toimivaa, tiedonkulku on ollut sujuvaa ja olemme päässeet yhteisymmärrykseen kansion sisällöstä ja toteutustavoista. Koemme, että olemme huomioineet Lyömätön Linja Espoon toiveet opaskansion toteutuksessa sekä onnistuneet toteuttamaan kansion alkuperäisen toimeksiannon mukaisesti.

Myös työelämäyhteyshenkilömme arvioivat, että Lyömätön Linja Espoon näkökulma oli tullut hyvin huomioiduksi prosessin eri vaiheissa, ja että tämän johdosta heillä ei juuri ollut enää mitään kritisoitavaa opaskansiossamme. Lyömätön Linja Espoon toiveet ja tarpeet oli heidän mukaansa huomioitu hyvin: "sitä on saatu, mitä on haluttu", "olette suorastaan orjallisesti noudattaneet toiveitamme, vaikka tämä on teidän työ". Jälkimmäisellä viitattiin siihen, kun jouduimme vastentahtoisesti poistamaan kansiosta asioita, jotka olivat mielestämme hyviä ja osuvia. Yhteistyön arvioitiin olleen hyvää: "olette tehneet hommanne", "olette pitäneet meidät hyvin ajan tasalla".

5.3 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Työskentelymme työparina on kehittynyt opinnäytetyöprosessin loppua kohden. Aluksi pyrimme jakamaan kummallekin omat työstettävät osa-alueet tai kirjalliset teokset, joihin tutustua. Tämä ei kuitenkaan ollut kovin toimiva työskentelytapa opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa, koska emme olleet selvästi yhdessä hahmotelleet, millaiseen kokonaisuuteen pyrimme hankkimallamme tiedolla. Suunnitelmavaiheessa järjestimme useita yhteisiä tapaamisia ennen kuin olimme päässeet selvyyteen ja yhteisymmärrykseen siitä, miten suunnitelmaa lähdetään kokoamaan. Tämän jälkeen myös osittain itsenäinen tiedonhaku ja tekstin tuottaminen alkoi luonnistua. Olemme oppineet joustamaan sekä sisällöllisten, että aikataulullisten asioiden suhteen. Opinnäytetyö on noussut loppua kohden tärkeimmäksi asiaksi. Työt ja harrasteet ovat saaneet väistyä kirjoittamisprosessin tieltä. Yhteisiä tapaamisaikoja sopiessamme olemme monesti joutuneet muuttamaan omia aiempia suunnitelmiamme ja luopumaan monista mukavistakin asioista.

Suurimman osan opinnäytetyöskentelystä ja kirjoittamistyöstä olemme tehneet yhdessä, joten työssä näkyy lähes joka osa-alueella meidän molempien kädenjälki. Tällä tavoin työn eteneminen on ollut ehkä hitaampaa, mutta työn jälki laadukkaampaa. Useina päivinä olemme tavanneet koulullamme ja avanneet tietokoneen, mutta uutta tekstiä on kokonaisen päivänkin aikana saattanut syntyä vaivaiset pari lausetta. Työn eteneminen ehkä vaati sitä, että pysähdyimme aiheen äärelle saamatta mitään näkyvää aikaiseksi. Uskomme kuitenkin, että päämme sisällä tapahtui tuolloinkin jotain työn kannalta merkittävää prosessointia, koska vastassa oli vuorostaan päiviä, jolloin ajatus virtasi suoraan paperille, ja sivumäärä kasvoi lyhyessä ajassa.

Aikataulullisesti olemme olleet jäljessä siitä, mitä Lyömätön Linja Espoon puolelta meiltä alun perin odotettiin ja toivottiin. Myös oman tavoiteaikataulumme mukaan työ olisi ollut valmis jo vuotta aiemmin. Lyömätön Linja Espoossa ei ollut asettanut mitään varsinaista aikarajaa opaskansion valmistumiselle mutta Jari Hautamäki oli esittänyt toiveen, että olisi mukavaa, jos opaskansio olisi valmiina kevättälvella 2010, jolloin voisimme esitellä sen eräissä tietyssä kutsuvierastilaisuudessa, jonne oli määrä tulla joitakin keskeisimpiä miesten väkivaltatyön pioneereja. Hän kuitenkin painotti, että tämä ei olisi välttämätöntä, vaan ainoastaan mukava lisä, mikäli kansio olisi muuten valmistumassa suunnilleen samoihin aikoihin. Lupasimme pitää tämän mielessä, mutta emme osanneet sanoa, tulisiko kansio valmistumaan siihen mennessä.

Loppujen lopuksi olemme tyytyväisiä siihen, ettemme kiirehtineet opaskansion kanssa ja yritäneet saada sitä valmiiksi yllä mainittuun tilaisuuteen. Ideamme opaskansiosta ovat saaneet kypsyä ja kehittyä rauhassa, ja voimme nyt olla tyytyväisiä omaan tuotokseemme. Viimeisen puolen vuoden aikana olemme itse myös kasvaneet ammatillisesti ja sisäistäneet asian laa-

jemmin. Omat arvomme ovat prosessin aikana muuttuneet.

5.4 Oppimistavoitteiden arviointi

Tavoitteenamme oli oppia lisää perhe- ja lähisuhdeväkivallasta, varhaisesta puuttumisesta ja miesten väkivaltatyöstä. Lisäksi tavoitteenamme oli kehittää osaamistamme yhteistyötaitojen, työparityöskentelyn, reflektio-osaamisen ja menetelmäosaamisen osalta.

Koemme, että olemme oppineet tuntemaan paremmin perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa ilmiönä ja ymmärtämään sekä uhrin että tekijän kokemusmaailmaa ja käytöstä. Opinnäytetyöprosessimme kautta myös omat asenteemme ovat jossain määrin muuttuneet. Mielenterveyshoitotyön ammattilaisena tulee kohdanneeksi erilaisia ja eri elämäntilanteessa olevia ihmisiä, myös lähisuhdeväkivallan tekijöitä ja uhreja. Ilmiöön syventyminen on näin ollen lisännyt osaamistamme mielenterveyshoitotyön osaajina ja hoitajina.

Hoitoalan ammattilaisen tulee osata tunnistaa ja kohdata sekä väkivaltaa mahdollisesti tehnyt että sen uhriksi mahdollisesti joutunut henkilö. Väkivallan tekijän kohtaaminen ei tarkoita sitä, että hyväksyisi tämän tekemän väkivallan. Väkivaltaiset teot pitää tuomita, sillä fyysisessä väkivallassa on kyse rikoksesta, jota ei voi oikeuttaa millään tavalla. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että tuomitsisi väkivaltaa tehneen ihmisen. Vain kunnioittavan lähestymistavan kautta voi todella tukea ihmistä ottamaan vastuun teoistaan ja auttaa tätä lopettamaan väkivallan. Kunnioituksemme tällaisia lähisuhdeväkivaltaan syyllistyneitä, mutta teoistaan vastuun kantavia ihmisiä kohtaan kasvoi opinnäytetyöprosessimme aikana.

Teemahaastattelurungon käyttö konsultaatiokeskustelun tukena oli alun perin meille molemmille täysin vierasta, mutta opinnäytetyöprosessimme aikana koemme pääpiirteittäin oppineemme, millä tavoin teemahaastattelun menetelmiä voidaan hyödyntää toiminnallisen opinnäytetyön tukena. Myös yhteistyötaitojen ja työparityöskentelyn osalta osaamisemme on kehittynyt opinnäytetyöprosessin aikana.

Opaskansiota ja opinnäytetyöraporttia tehdessämme olemme keskustelleet käsityksistämme ja kokemuksistamme liittyen lähisuhdeväkivaltaan sekä opinnäytetyötä koskevista työskentelytavoistamme. Tämän myötä olemme harjaantuneet reflektio-osaamisen suhteen.

6 Pohdinta

Hienoisesta epätietoisuudesta johtuneen alkujän hitauden jälkeen olemme kokeneet opinnäytetyöprosessimme antoisana ja opettavaisena. Tehtyämme opinnäytetyötämme yli 1,5 vuoden ajan olemme oppineet ymmärtämään paremmin väkivaltatyötä ja sen merkitystä.

Valitsemamme opinnäytetyöaihe on muodostunut meille molemmille odotettua tärkeämmäksi ja kasvattanut meitä sekä ihmisinä että hoitoalan ammattihenkilöinä. Koemme aiheen erityisen tärkeäksi, sillä lähisuhdeväkivalta on yhä Suomessa tabu, ja jopa terveydenhuollon ammattihenkilöt saattavat suhtautua ilmiöön epäammattimaisesti; joko vähätellen tai väkivallan tekijää demonisoiden. Opinnäytetyömme ansiosta olemme osanneet kertoa työn tai työharjoittelun puitteissa kohtaamillemme hoitoalan toimijoille miesten kanssa tehtävästä väkivaltatyöstä ja näin pystyneet toivottavasti kartuttamaan heidän tietämystään ja avartamaan heidän ajatusmaailmaansa.

Opaskansio on konkreettinen tuotos, jonka avulla voidaan antaa tietoa lähisuhdeväkivaltaan puuttumisesta ja miesten väkivaltatyöstä helposti omaksuttavassa muodossa niin sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille kuin alan opiskelijoillekin. Koska opaskansion käsitteistö on yleiskielistä, voivat myös muut viranomaistahot tai esimerkiksi opetustoimi hyödyntää sitä perhdytyskäyttöön.

Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen on jokaisen lähisuhdeväkivallan uhreja tai tekijöitä kohtaavan ammattihenkilön, ei pelkästään poliisin vastuulla. Jokainen sosiaali- ja terveysalan toimija on vastuussa siitä, että mahdollisista lähisuhdeväkivaltaepäilyistä kysytään asiakkaalta suoraan ja väkivaltaan puututaan. Opaskansiomme olemassaolo ja näkyvyys eri toimipisteissä on tärkeää, koska lähisuhdeväkivalta on olemassa oleva ilmiö, josta voi puhua, eikä siitä tarvitse vaieta. Vaikka opaskansio ei tulisi aina luetuksi, niin sen esillä olo mahdollistaa julkisen keskustelun aiheen ympärillä, joka vuorostaan voisi johtaa ymmärrykseen, osaamiseen ja kehitykseen.

Lähisuhdeväkivaltaa käyttäneiden miesten auttamistyö on vaikea alue, koska työntekijän tulee toisaalta tuomita väkivaltaiset teot, mutta toisaalta olla tuomitsematta itse ihmistä. Saarnaamisella ja syyttelyllä ei herätetä tekijän luottamusta eikä tällainen asenne näin ollen auta miestä ymmärtämään tekojensa vakavuutta. Väkivallan myöntäminen ja teoistaan vastuun ottaminen ovat edellytyksiä väkivallan katkaisemiselle. Vertaistukiryhmä tarjoaa oivallisen työkalun väkivaltaa tehneiden miesten kanssa työskentelyyn ja tukee väkivallan katkaisemista.

Opaskansiossamme esitetyn tiedon luotettavuuden osoitamme käyttämällä tutkittua tietoa opinnäytetyömme lähdemateriaalina Lyömätön Linja Espoon omien dokumenttien lisäksi. Olemme noudattaneet tiedonhankinnassa ja aineiston käsittelyssä luottamuksellisuutta ja totuudellisuutta.

Olemme soveltaneet opinnäytetyötä tehdessämme terveysalan opiskelijaa koskevaa vaitiolo-

velvollisuutta, josta on säädetty mm. Laissa *sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista* (2000/812/15 §) ja Laissa *terveydenhuollon ammattihenkilöistä* (1994/3/17 §).

Opaskansiota varten tehdyt konsultaatiokeskustelut on tehty nimettöinä. Olemme kiinnittäneet huomiota siihen, ettei opinnäytetyöstä koidu mitään haittaa siihen osallistuville henkilöille. Olemme noudattaneet toiminnassamme Laurean tutkimuseettisiä ohjeita. Olemme hakeneet tutkimuslupaa työllemme Naisten apu Espoossa ry:ltä, ja se on hyväksytty Naisten apu Espoossa ry:n hallituksen kokouksessa 26.8.2009 (Liite 1).

Työmme jatkotutkimusaihe voisi olla esimerkiksi opaskansion visuaalisen ilmeen kehittäminen. Toinen jatkotutkimusaihe voisi olla opaskansion käyttökelpoisuuden ja sen tuottaman hyödyn arviointi käytännössä. Opaskansio voitaisiin toimittaa esimerkiksi neuvolaan tai muihin sosiaali- tai terveydenhuollon yksikköön, ja tietyn määräajan kuluttua kyseisen yksikön työntekijät voisivat arvioida sitä, millaista hyötyä opaskansio on heille tuonut omassa työssään tai miten se on parantanut yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

Lähteet

13.4.2007/417 Lastensuojelulaki

Airaksinen, T & Vilka, H. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.-2. painos. Helsinki: Tammi.

Cleaver, H. 2001. When parents' issues influence their ability to respond to children's needs. Teoksessa Horwath, J. (toim.) *The Child's World - Assessing Children in Need*. London/Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, 273-286.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4. painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 85.

Espoon turvakoti. 2009. Naisten apu Espoossa ry:n toiminta. Viitattu 30.11.2009. <http://www.espoonturvakoti.com/toiminta.htm>

Heath, I. 2003. Domestic violence. Teoksessa Waller, D. & McPherson, A. (toim.) *Women's health*. 5. painos. Oxford: Oxford Medical Publications.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2006. Tutki ja kirjoita. 12. painos. Helsinki: Tammi

Huhtalo, P., Kuhanen, J. & Pyykkö, E. 2003. Kotona turvassa - katkaise väkivallan kierre. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura.

Husso, M. 2003. Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Tampere: Vastapaino.

Hyväri, S. Vertaistuen ja ammattiauttamisen muuttuvat suhteet. Teoksessa Nylund, M. & Yeung, B. (toim.) *Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus*, 214-231.

Kaitue, S., Noponen, T. & Släen, A. 2007. Yleistä muttei yksityistä - oikeudelliset keinot lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen. Helsinki: Edita.

Keinänen, E., Nyqvist, L., Pohjoisvirta, R., Salonen, S. & Säävälä, H. 2006. Miesten väkivalta-työn organisointi. Teoksessa Keinänen, E., Pohjoisvirta, R., Salonen, S. & Säävälä, H. (toim.) *Mies varikolle. Apua lähisuhdeväkivaltaan*. Oulu: Oulun ensi- ja turvakoti ry, 57-83.

Keisala, H. 2006. Parisuhdeväkivalta moniammatillisen työn kohteena. Arviointitutkimus Espoon yhteistyöverkoston ja Lyömättömän Linjan toiminnasta parisuhdeväkivallan lopettamiseksi. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 68. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Kuuskoski, E. 2003. Vertaistoiminta osana ihmisyyttä. Teoksessa Dufva, V. & Niemelä, J. (toim.) *Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituhanella*. Juva: PS-kustannus, 30-39.

Lyömätön Linja Espoossa. 2009a. Lähisuhde- ja perheväkivallan määritelmä Linjoissa. Viitattu 30.11.2009. <http://www.lyomatonlinja.fi/Sivusto/50F51705-EB2E-4BFC-8C98-0221BBD814DC/5B9CCFC8-A6C2-4111-8E58-EC39BC656EB4.html>

Lyömätön Linja Espoossa. 2009b. Tietoja toiminnasta. Viitattu 30.11.2009. <http://www.lyomatonlinja.fi/Sivusto/Tietoja%20toiminnasta.html>

Lyömätön Linja Espoossa. 2010. Miehen linja, Tietoja toiminnasta. Viitattu 21.1.2010. <http://www.lyomatonlinja.fi/Sivusto%208/Tietoja%20toiminnasta.html>

Nylund, M. 2005. Yksilöt yhdessä, vertaistuki ja osallisuus. Teoksessa Nylund, M. & Yeung, B. (toim.) *Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus*, 195-213.

Nyqvist, L. & Säävälä, H. 2006. Miestyö. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry, 40-62.

Ojuri, A. 2006. Parisuhdeväkivalta ja turvakotien naistyö. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry, 16-39.

Parkkunen, N., Vertio, H. & Koskinen-Ollonqvist P. 2001. Terveysaineiston suunnittelun ja arvioinnin opas. Helsinki: Terveyden edistämisen keskus.

Ruohonen, M. 2006. Perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn kehitys Suomessa. Teoksessa Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry, 9-15.

Vilka, H. 2005. Tutkija ja kehittäjä. Helsinki: Tammi, 101-102.

Julkaisemattomat lähteet

Hautamäki, J. 2009. Väkivallan katkaisu -ohjelman tavoitteet. Powerpoint-esitys. Lyömätön Linja Espoossa.

Hautamäki, J. Selonteko Lyömätön Linja Espoossa -toiminnasta vuodelta 2008.

Lyömätön Linja Espoossa. Vetury-ryhmäkansio.

Liitteet

Liite 1 Tutkimuslupa

TUTKIMUSLUPA

Anomme tutkimuslupaa opinnäytetyöhömmä liittyvän aineiston keruuta varten. Olemme 4. vuoden sairaanhoitajaopiskelijoita Otaniemen Laurea-ammattikorkeakoulusta. Syvennymme opinnoissamme mielenterveystyöhön. Opinnäytetyömme aiheena on Lyömättömän linjan Vä-kivallan katkaisu-ohjelman prosessikuvaus sekä opaskansion tuottaminen Vetury-toiminnasta alan toimijoille. Ohessa yhteystietomme sekä tarkempi kuvaus hankkeesta sekä suunnitellusta opinnäytetyöstä.

Opinnäytetyön tekijät: Jouni Paavola, 0602132 & Helena Hangaslahti, 0602125

Yhteystiedot: Mannerheimintie 132 A7 00270 Helsinki p. 040-5077005 jouni.paavola@laurea.fi
 Matinraitti 11 B11 02230 Espoo p. 041-5103833 helena.hangaslahti@laurea.fi

Organisaatio/yksikkö: Lyömätön Linja Espoossa
 Yhteystiedot: Maalarinkuja 3B 02650 Espoo p.(09) 276 6280
 Jari Hautamäki jari@lyomatonlinja.fi

Toimipiste: Laurea-ammattikorkeakoulu/Otaniemi
 Hoitotyön koulutusohjelma/Sairaanhoitaja AMK

Yhteystiedot: Metsäpojankuja 3
 02130 Espoo
 p.(09) 8868 7500
otaniemi.info@laurea.fi

Opinnäytetyön ohjaaja: Veikko Rantanen
 Yhteystiedot: p. (09) 8868 7550
veikko.rantanen@laurea.fi

Linja/hanke: Voimaannuttavan työn linja / Kriiseistä selviytyminen-hanke

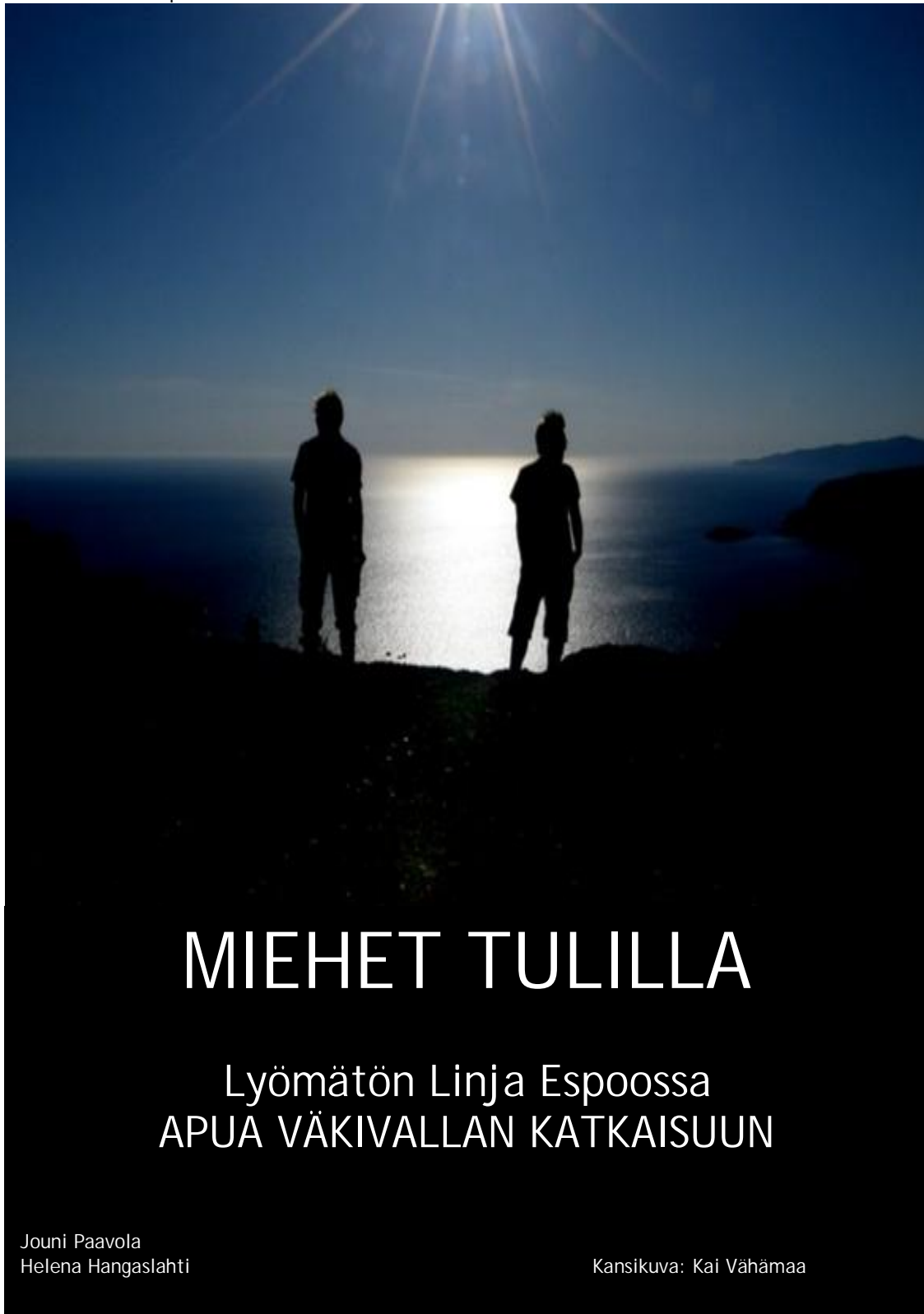
Opinnäytetyön aihe: Väkivallan katkaisu-ohjelman mallin kuvaaminen ja opaskansion tuottaminen Lyömättömän linjan ryhmätoiminnasta

Opinnäytetyön tavoitteet: Opinnäytetyömme tavoitteena on kuvata Lyömättömän linjan Vä-kivallan katkaisu-ohjelman prosessia ja erityisesti siihen liittyvää ryhmätoimintaa. Tavoitteena on myös huomioida opaskansiota tehdessä Lyömättömän linjan yhteistyö psykiatrian tahojen kanssa ja kerätä tietoa siitä, kuinka opaskansio voisi palvella tätä yhteistyötä. Siksi haastattemme myös Jorvin psykiatrian poliklinikan työntekijöitä, jotta saamme tietoon myös mahdolliset puutteet ja kehityshaasteet.

Opinnäytetyön aineisto ja menetelmät: Käytämme opinnäytetyössämme arviointitutkimuksen lähestymistapaa. Opaskansion tuottamiseen käytämme Lyömättömän linjan henkilökunnan konsultaatiokeskusteluja, dokumenttien (esimerkiksi toimintakertomusten, asiakas- ja ohjaajapalautteiden) analyysia, Jorvin psykiatrian poliklinikan työntekijähaastatteluja.

_____/____ 2009 Paikka ja aika
 _____ Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus
 _____/____ 2009 Paikka ja aika
 _____ Tutkimusluvan antajan allekirjoitus

Opiskelijalla on samanlainen vaitiolovelvollisuus opinnäytetyötä tehdessään kuin sosiaali- ja terveysalan työntekijöillä. Hän on siis velvollinen pitämään huolen siitä, että asiakkaiden ja haastateltujen intymiteetti ja anonymiteetti pysyvät salassa.

MIEHET TULILLA

Lyömätön Linja Espoossa
APUA VÄKIVALLAN KATKAISUUN

Jouni Paavola
Helena Hangaslahti

Kansikuva: Kai Vähämaa

Sisältö

<u>Lukijalle</u>	<u>36</u>
<u>Väkivallan muotoja.....</u>	<u>37</u>
<u>Lyömätön Linja Espoossa</u>	<u>38</u>
<u>Väkivallan katkaisu -ohjelma</u>	<u>39</u>
<u>Väkivallan katkaisu -ohjelman yleiset tavoitteet 40</u>	
<u>Vetury-ryhmätoiminta</u>	<u>41</u>
<u>Vetury-vertaisryhmän teemat</u>	<u>42</u>
<u>Vetury-ryhmäohjelman tavoitteet 43</u>	
<u>Miten ottaa väkivalta puheeksi?</u>	<u>44</u>
<u>Kun keskusteleet mahdollisen väkivallan uhrin kanssa 44</u>	
<u>Kun keskusteleet mahdollisesti väkivaltaa tehneen kanssa 45</u>	
<u>Lähteet</u>	<u>46</u>

Lukijalle

Pitelet kädessäsi opaskansiota Lyömätön Linja Espoon toiminnasta. Olemme Laurea-ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijoita, ja opinnäytetyömme aiheena oli tuottaa tämä kansio yhteistyössä Lyömätön Linja Espoon kanssa.

Lyömätön Linja Espoossa tarjoaa auttamispalvelua miehille, jotka ovat käyttäneet tai pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa perheessään tai lähisuhteissaan. Auttamispalveluun kuuluu Väkivallan katkaisu -ohjelma, jonka avulla mies voi löytää väkivallattomia ratkaisumalleja elämäänsä. Tavoitteena on väkivallan loppuminen ja kaikkien perheenjäsenten turvallisuuden parantaminen.

Väkivallalla tarkoitetaan sellaista henkistä tai fyysistä voimankäyttöä, jolla pyritään tarkoituksellisesti aiheuttamaan vahinkoa tai jonka väkivallan kohde kokee vahingoittavan hyvinvointiaan. Väkipalvasta voi ilmetä usealla eri tavalla, ja sen erilaiset muodot on tärkeää tunnistaa uhrin ja tekijän auttamiseksi.

Lähisuhdeväkipalvasta on sekä rikoksena että yksilön kokemuksena erityinen, sillä väkivallan tekijänä on useimmiten oma elämäkumppani ja rakastettu sekä tapahtumapaikkana uhrin koti. Lähisuhdeväkipalvasta vahingoittaa merkittävästi ja kokonaisvaltaisesti uhrin hyvinvointia. Fyysisten vammojen lisäksi väkipalvasta aiheuttaa usein psyykkistä traumatisoitumista.

Perhe- ja lähisuhdeväkipalvasta voi tyypillisesti alkaa lievänä, mutta vähitellen pahentua ja muuttua yhä kontrolloivammaksi ja alistavammaksi. Sosiaali- ja terveysalan eri toimijat ja viranomaiset ovat avainasemassa väkivallan tunnistamisen ja siihen puuttumisen suhteen. Usein väkipalvasta puututaan liian harvoin ja liian myöhään. Varhaisella puuttumisella voidaan parhaimmillaan estää väkivallan kierre ja ehkäistä lisäongelmien syntyminen.

Asiatekstin lomaan olemme liittäneet opaskansioon suoria lainauksia, joita on poimittu Lyömätön Linja Espoossa -työntekijöiden haastatteluista.

Espoossa 25.10.2010

Helena Hangaslahti, Jouni Paavola

Väkivallan muotoja

Fyysinen väkivalta

Fyysistä väkivaltaa on esimerkiksi:

- Lyöminen
- Potkiminen
- Kuristaminen
- Töniminen
- Kiinnipitäminen
- Hiuksista repiminen
- Aseen käyttäminen

Henkinen väkivalta ja kontrolli

Henkistä väkivaltaa on esimerkiksi:

- Uhoileva käytös
- Tarkoituksellinen pelon tuottaminen
- Alistaminen, painostaminen
- Nöyryyttäminen, vähättely
- Piikkaaminen, nimittely
- Kontrollointi; rahankäyttö, menemiset
- Omalla itsemurhalla uhkailu
- Tavaroiden rikkominen tai heittäminen

Seksuaalinen väkivalta

Seksuaalista väkivaltaa on esimerkiksi:

- Naisellisten ominaisuuksien arvostelu, nöyryyttäminen ja huorittelu
- Raiskaus
- Vastentahtoisin seksuaalisiin tekoihin pakottaminen
- Intiimien kehonosien pahoinpitely
- Seksiobjektina käyttäminen

Lyömätön Linja Espoossa

Lyömätön Linja Espoossa -toiminta on aloitettu vuonna 1993. Sen taustalla on Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan mietintö vuodelta 1991. Työ on alkujaan saanut vaikutteita Norjassa ja Yhdysvalloissa toteutettavasta miesten väkivaltatyöstä.

Toimintaa rahoittavat Espoon kaupunki ja Raha-automaattiyhdistys. Lisäksi tutkimus- ja kehittämistoiminnassa on erillisiä rahoituksia. Lyömätön Linja Espoossa toteuttaa Ensi- ja turvakotien Liiton miestyötä, jota tehdään myös muissa kunnissa. Taustayhteisö on Naisten apu Espoossa ry.

Toiminta on suunnattu miehille, jotka ovat käyttäneet tai pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa perheessään tai läheisyydessään. Keskeinen osa toimintaa on Väkivallan katkaisu- ohjelma, jonka tavoitteena on tukea miestä ottamaan vastuu teoistaan ja lopettamaan väkivalta. Työmenetelmät ovat voimavarakeskeisiä ja niissä hyödynnetään miesten keskinäistä vertaistukea. Lisäksi pyritään turvaamaan koko perheen turvallisuus ja ohjaamaan sekä puoliso että mahdolliset lapset asianmukaisten auttamispalvelujen piiriin.

Lyömätön Linja Espoossa tekee yhteistyötä mm. Espoon Poliisin ja perheneuvolan kanssa. Eri tahot voivat väkivallan tekijän kohdatessaan tarjota hänelle tietoa tai suositella Lyömätön Linja Espoossa -toimintaa, mutta lopullisen ratkaisun Väkivallan katkaisu -ohjelmaan hakeutumisesta tekee mies itse. Väkivallan katkaisu -ohjelmaan hakeutuminen ei esimerkiksi vaikuta väkivaltarikoksesta saatavaan tuomioon eikä poliisi voi velvoittaa miestä hakeutumaan Lyömätön Linja Espoon toimintaan, sillä lähtökohtana ja auttamisen edellytyksenä on miehen oma halu ja motivaatio päästä irti väkivallasta.

Asiakkaaksi hakeudutaan puhelinpalvelun kautta.

Lyömätön Linja Espoon yhteydessä toimii myös Miehen Linja, joka tarjoaa vastaavanlaista auttamispalvelua maahanmuuttajamiehille.

Väkivallan katkaisu -ohjelma

Väkivallan katkaisu -ohjelman tarkoituksena on tukea miestä ottamaan vastuu väkivallastaan ja auttaa tätä kehittämään valmiuksia ja keinoja päästä eroon väkivallasta. Väkivallan katkaisu -ohjelma koostuu yksilö- ja ryhmätyöskentelystä sekä seurannasta.

Väkivallan katkaisu -ohjelma alkaa puhelinkeskusteluna, jonka yhteydessä mies kutsutaan yksilötapaamiseen kriisi-työperiaatteella eli mahdollisimman pian yhteydenoton jälkeen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tapaamisajan saa useimmiten jo muutaman päivän päähän.

"Tässä prosessissahan Lyömätön on nopea auttava taho, matalan kynnyksen paikka, eli aika nopeasti pääsee. --- On vissiin parhaimmillaan tullu joku samana päivänä. Ja se on mun mielestä tärkeä juttu tossa; eli heti kiinni."

Mikäli yksilökäynnillä arvioidaan, että miehen tilanne (esimerkiksi vakavasti päihdeongelmaisen henkilön kohdalla) edellyttää muun tyyppistä apua, tai muista syistä johtuen arvioidaan ettei hän hyödy Väkivallan katkaisu- ohjelmasta, hänet saatetaan ohjata toisen auttamistahon puoleen "saattaen-vaihtaan".

Yksilökäynneillä keskustellaan tapahtuneesta väkivaltatilanteesta ja muista miehelle tärkeistä asioista. Miehen kanssa tehdään kirjallinen sopimus, jossa hän sitoutuu Väkivallan katkaisu -ohjelmaan. Sopimus kattaa myös luvan olla yhteydessä tarvittaviin yhteistyöviranomaisiin sekä miehen puolisoon, jotta tälle voidaan antaa tietoa väkivallan uhreille tarkoitetuista palveluista ja ohjata tätä niiden piiriin hakeutumisessa. Väkiältä koskettaa koko perhettä, ja on tärkeää, että jokainen perheenjäsen voi halutessaan saada yksilöllistä tukea ja apua. Tällä pyritään tukemaan puolison omaa selviytymistä sekä parantamaan koko perheen turvallisuutta.

Yksilötapaamiset jatkuvat 2 - 5 kuukauden ajan. Niissä arvioidaan miehen halua ja soveltuvuutta osallistua Veturyryhmätoimintaan. Lyömätön Linja Espoon tavoitteena on ollut, että jokainen mies käy läpi koko Väkivallan katkaisu- ohjelman, johon sisältyisi sekä yksilö- että ryhmätyöskentelyä. Käytännössä on kuitenkin ollut niin, että osaa miehistä ei ole eri syistä johtuen voitu ottaa ryhmään, joten työskentely on yksittäisissä tapauksissa koostunut vain yksilötapaamisista.

Kun mies etenee Veturyryhmätoimintaan, yksilötapaamiset jatkuvat tarpeen mukaan ryhmäohjelman rinnalla. Ryhmäohjelman päätyttyä miestä tavataan yksilökeskusteluissa, joissa arvioidaan yhdessä miehen kanssa hänen käyttäytymisessään tapahtuneita muutoksia ja Väkivallan katkaisu- ohjelman vaikutuksia. Yksilökeskusteluja jatketaan niin pitkään kuin se on tarpeellista. Työskentelyn päättämisen yhteydessä miehelle annetaan todistus Väkivallan katkaisu- ohjelman suorittamisesta. Tässä yhteydessä sovitaan myös seurannasta sekä keskustellaan miehen jatkosuunnitelmista.

Väkivallan katkaisu -ohjelman jälkeinen seuranta toteutetaan useimmiten noin puolen vuoden kuluttua tapaamisten päättymisestä. Seurannassa arvioidaan miehen väkivallattomuutta sekä sen hetkistä elämäntilannetta kokonaisuudessaan. Seurantatapaamisilla voidaan myös arvioida ohjelman vaikuttavuutta ja kerätä tietoa Lyömätön Linja Espoossa -toiminnan ja Väkivallan katkaisu -ohjelman kehittämiseksi.

Väkivallan katkaisu -ohjelman yleiset tavoitteet

- Toteuttaa työtä niin, ettei se vaaranna naisen tai lapsen turvallisuutta
- Tukea miestä väkivallattomuuden saavuttamisessa
- Kannustaa väkivaltaa ennaltaehkäisevien toimintamallien kasvua miehen elämässä, kumppanina ja isänä.
- Auttaa miestä arvostamaan itseään ja suhtautumaan läheisiinsä arvostavalla ja kunnioittavalla tavalla
- Huomioida jokainen perheenjäsen ja saattaa heidät avun piiriin
- Auttaa ja tukea perhettä eri tahojen yhteistyönä

Vetury-ryhmätoiminta

Vetury on ammatillisesti ohjattu vertaisryhmä, jolla on kaksi ohjaajaa. Ryhmä kokoontuu kerran viikossa 1,5 tunnin ajan kerrallaan. Ryhmätoiminnassa on sovellettu ns. Duluthin mallia, joka kehitettiin 1970-luvulla Duluthissa, Yhdysvaltojen Minnesotassa.

Ryhmäohjelma on strukturoitu eli se seuraa suunnitelmaa. Ryhmäkäyntejä on 15 ja jokaisella ryhmäkerralla on ennalta valittu teema. Teemat käsittelevät mm. väkivallan muotoja, väkivallan seurauksia eri osapuolten näkökulmasta, tasa-arvoista parisuhdetta sekä väkivaltaa rikosoikeudellisesta näkökulmasta (ks. teemojen tarkempi esittely seuraavalla sivulla).

Ryhmässä on enintään 7 miestä kerrallaan, ja se toimii täydentyvän ryhmän periaatteella. Tämä tarkoittaa sitä, että samassa ryhmässä on käyntimäärältään eri vaiheissa olevia miehiä.

Ryhmän ohjaajien tavoitteena on luoda ryhmään sellainen ilmapiiri, jossa miehen on helppo avoimesti keskustella kokemuksistaan samassa tilanteessa olevien miesten kanssa. Ohjaajien rooli on johdatella keskustelua pysymään teeman ympärillä ja mahdollistaa vuorovaikutteinen tilanne ryhmäläisten välillä, mutta ei suoranaisesti opastaa tai opettaa.

"Varotaan sitä, että se ei tuu niinku opetustilanteeks. Se on meidän sudenkuoppa, jos ryhmänvetäjä on opettaja. Eli meidän tehtävä on mahdollistaa siis se vuoropuhelu, saada se prosessi aikaan."

"Se vertaistuki ei katoa siinä vaikka sitä määrättyl tavalla ohjataan sitä keskustelua johonkin määrättyyn suuntaan"

Vetury-vertaisryhmän teemat

1. VÄKIVALLAN MUOTOJA

Fyysinen väkivalta
Henkinen väkivalta
Seksuaalinen väkivalta

2. VÄLINPITÄMÄTÖN MIES - VASTUULLINEN MIES

Väkivalta - Riitely
Kieltäminen ja syyttely - Periksiantaminen ja rehellisyys
Lasten käyttö väkivallan välineenä - Vastuullinen kasvattaja

3. VÄKIVALLASTA AIHEUTUVAT SEURAUKSET

Seuraukset puolisolle
Seuraukset lapsille
Seuraukset tekijälle

4. LAKI, UHRIN OIKEUDET JA TEKIJÄN VASTUU

Väkivalta rikoksena
Uhrin oikeudet
Tekijän vastuu

5. VALLANKÄYTTÖ - TASAVERTAISUUS

Vallankäyttö ja tasavertaisuus yhteiskunnassa
Vallankäyttö ja tasavertaisuus perheessä
Miehen mitta ja kunnia

"Muutos edellyttää sitä, että pitää tietää, mitä pitää muuttaa. Jos ei oo tietoa siitä, mitä kaikkea väkivalta voi olla, eikä sitä asiaa kattele peilistä, niin en mä ymmärrä miten siinä vois muutosta tulla."

Vetury-ryhmäohjelman tavoitteet

Tavoitteena on, että miehet oppivat...

- Tunnistamaan, mitä lähisuhteessa tai perheessä tapahtuva väkivalta ja sen seuraukset voivat olla
- Tarkastelemaan tapahtuneita väkivaltatilanteita, puhumaan niihin liittyvistä ajatuksista ja väkivallan käytön sallineista asenteista ja oikeutuksista
- Ottamaan vastuun väkivallan käytöstään. Hyödyntämään miesten keskinäistä vertaistukea ja puhumaan kokemuksistaan sekä tunteistaan rehellisesti toisten miesten kanssa.
- Kehittämään empatiakykyään ja asettumaan naisen ja lapsen asemaan. Miehet oppivat suhtautumaan itseensä ja läheisiinsä arvostavasti ja kunnioittavasti.
- Ennaltaehkäisemään väkivaltaa ja toimimaan tasa-arvoisena ja vastuullisena kumppanina ja isänä.

*" Meillä on myös se metafora että heti jo alussa tehdään se että aina on se työkalupakki siinä lattialla ja-
lan vieressä auki, tyhjänä, ja toisilta kerätään uusia työkaluja siihen omaan työkalupakkiin."*

Miten ottaa väkivalta puheeksi?

Toimintaohjeita väkivallan uhrin ja tekijän kohtaamiseen

Useat eri sektoreilla toimivat ammattilaiset kohtaavat työssään perhe- ja lähisuhdeväkivallan tekijöitä sekä uhreja. Nämä ammattilaiset ovat avainasemassa perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyssä.

Kun keskusteleet mahdollisen väkivallan uhrin kanssa

- Kysy väkivallasta suoraan (varmista, että mahdollinen väkivallan tekijä ei ole läsnä). Tekemällä aloitteen osoitat ottavasi ammatillista vastuuta asiakkaan tilanteesta. Kaikki eivät ole halukkaita kertomaan väkivallasta epäilyksistäsi huolimatta. Sovi tällöin uusi aika.
- Kuuntele myötätuntoisesti ja avoimesti. Vältä syyttäviä kysymyksiä. Ymmärtävä, kunnioittava asenne kannustaa asiakasta tuomaan julki lisää tietoa.
- Ota selkeä kanta väkivaltaan. Kerro, että väkivalta on rikos ja että sinulla on tietynlaisista rikoksista ilmoitusvelvollisuus.
- Anna tietoa väkivallasta. Kerro, että riita ja väkivalta ovat eri asioita. Väkivalta useimmiten jatkuu, ellei siihen puututa. Korosta väkivallan tekijän vastuuta omasta käyttäytymisestään.
- Kartoita asiakkaan omia kokemuksia ja käsityksiä väkivallasta.
- Kerro, että asiakas saa apua ja ohjaa hänet tarjolla oleviin palveluihin. Älä koskaan jätä asiakasta yksin, jos sopivaa palvelua ei löydy vaan tapaa asiakas tarvittaessa uudelleen.
- Arvioi asiakkaan ja mahdollisten muiden perheenjäsenten turvallisuutta. Onko asiakkaan turvallista palata kotiin?
 - Espoon Turvakoti auttaa väkivallan kohteeksi joutuneita naisia ja lapsia. Turvakodissa on ympäri- vuorokautinen puhelinpäivystys, jonne asiakas voi soittaa keskustellakseen tuntemuksistaan tai saada apua. Yhdessä Turvakodin työntekijän kanssa asiakas voi etsiä sopivia vaihtoehtoisia auttamiskanavia.
 - Naisten Linja on valtakunnallinen maksuton neuvonta- ja tukipuhelin väkivaltaa tai sen uhkaa kokeen- neille naisille.

Kun keskusteleet mahdollisesti väkivaltaa tehneen kanssa

- Kysy väkivallasta suoraan (työparin käyttö on suositeltavaa).
- Kuuntele myötätuntoisesti ja avoimesti. Vältä syyttäviä kysymyksiä.
- Ota selkeä kanta väkivaltaan. Kerro, että väkivalta on rikos ja että sinulla on tietynlaisista rikoksista ilmoitusvelvollisuus.
- Anna tietoa väkivallasta. Kerro, että riita ja väkivalta ovat eri asioita. Väkivalta useimmiten jatkuu, ellei siihen puututa. Kerro, että väkivalta aiheuttaa seuraamuksia, jotka ovat väkivallan kokijalle, muille perheenjäsenille ja asiakkaalle itselleen tuhoisia.
- Kartoita asiakkaan omia kokemuksia ja käsityksiä väkivallasta.
- Kerro, että asiakas saa apua. Ohjaa hänet tarjolla oleviin palveluihin. Tarvittaessa sovi uusi tapaaminen.
- Arvioi perheenjäsenten turvallisuutta ja avun tarvetta. Toimi arvion mukaisesti ja kysy asiakkaan ymmärrystä muiden perheenjäsenten tämänhetkisestä turvallisuudesta.
 - Lyömätön Linja Espoossa tarjoaa auttamispalvelua väkivaltaa käyttäneille tai sen käyttöä pelkääville miehille.
 - Maria Akatemia tarjoaa Demeter-työn kautta maksutonta matalan kynnyksen palvelua naisille, jotka käyttävät tai pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa. Myös puhelinpäivystyspalvelu.

HUOM! Jos perheessä on lapsia, huomioithan lastensuojelulaissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden:

Sosiaali- ja terveydenhuollon, opetus- ja nuorisotoimen, poliisitoimen, Rikosseuraamuslaitoksen, palo- ja pelastustoimen, sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän, seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan, turvapaikan hakijoiden vastaanotto toimintaa harjoittavan yksikön, hätäkeskustoimintaa harjoittavan yksikön, taikka koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Lähteet

13.4.2007/417 Lastensuojelulaki, 25 § 1 momentti.

Ensi- ja turvakotien liitto ry. 2006. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.

Ewalds, H. (toim.) 2005. Kenelle lyönnit kuuluvat? Kuntaopas pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005: 7. Helsinki: STM.

Husso, M. 2003. Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Tampere: Vastapaino.

Keinänen, E., Pohjoisvirta, R., Salonen, S. & Säävälä, H. (toim.) 2006. Mies varikolle. Apua lähisuhdeväkivaltaan. Oulu: Oulun ensi- ja turvakoti ry.

Lyömätön Linja Espoossa. Viitattu 3.5.2010. <http://www.lyomatonlinja.fi/>

Maria Akatemia. Demeter. <http://www.maria-akatemia.fi/html/tehtavamme/demeter/demeter-toiminta.html>. Viitattu 18.5.2010

Naisten apu Espoossa ry. Espoon Turvakoti. Voit saada apua. Viitattu 17.5.2010. <http://www.espoonturvakoti.com/voitsaada.htm>

STM ja Etelä-Suomen lääninhallitus. 2009. Ota väkivalta puheeksi -ohjeet työntekijöille. Viitattu 17.5.2010. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=40879&name=DLFE-10512.pdf

Julkaisemattomat lähteet

Hautamäki, J. 2009. Väkivallan katkaisu -ohjelman tavoitteet. Powerpoint-esitys. Lyömätön Linja Espoossa.

Hautamäki, J. Selonteko Lyömätön Linja Espoossa -toiminnasta vuodelta 2008.

Lyömätön Linja Espoossa. Vetury-ryhmäkansio.

LYÖMÄTÖN LINJA ESPOOSSA

09-276 6280

WWW.LYOMATONLINJA.FI

MAALARINKUJA 3B

02650 ESP00